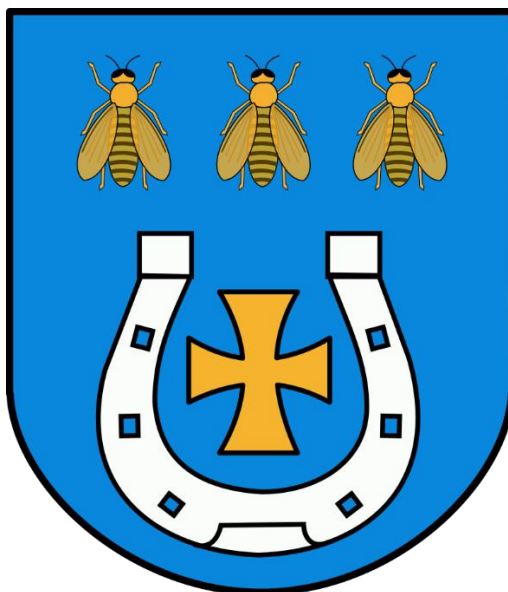

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

**GMINA ZDUŃSKA WOLA
POWIAT ZDUŃSKOWOLSKI
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA ZDUŃSKA WOLA
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING
SPRAWDZAJĄCY	WESTMOR CONSULTING KAROLINA DRZEWIECKA

Spis treści

Spis treści.....	2
1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami.....	4
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	10
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	10
4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	13
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	18
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	18
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy	22
5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy	22
5.2.2. Krajobraz kulturowy	27
5.2.3. Zabytki nieruchome	31
5.2.4. Zabytki ruchome	31
5.2.5. Zabytki archeologiczne	32
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	33
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne	33
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	36
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	39
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy	44
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń	48
7. Założenia programowe	49
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami.....	49
7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki	50
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	51
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	52
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	52
11. Załączniki	55
Załącznik 1. Wykaz obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków z terenu Gminy Zduńska Wola	56
Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Zduńska Wola	57
Spis tabel i rysunków.....	64

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, a także dorobek czasów współczesnych. Jest to wartość materialna i niematerialna określająca nasze pochodzenie i kulturę. Na dorobek ten składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak również wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne ludzkości, m.in. w zakresie nauki, sztuki, architektury czy techniki. Elementem dziedzictwa kulturowego są zabytki, w tym: zabytki ruchome, zabytki nieruchome oraz zabytki archeologiczne. Są one nie tylko cennym źródłem informacji nt. życia naszych przodków, ale również ważnym elementem rozwoju społeczno-gospodarczego, bowiem bogate i różnorodne dziedzictwo kulturowe stanowi, istotną dla rozwoju lokalnych samorządów, atrakcję turystyczną. Dziedzictwo kulturowe jest zatem fundamentem tożsamości danej społeczności, dlatego ważna jest jego ochrona w celu zachowania tego dorobku dla przyszłych pokoleń.

Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przyjęty w formie uchwały program stanowi element polityki samorządowej i służy podejmowaniu działań w zakresie inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, a także promowania dziedzictwa kulturowego. Powinien być narzędziem mającym na celu eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego, jak również wykorzystanie dorobku kulturowego na cele społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Głównym odbiorcą programu jest lokalna społeczność, w tym właściciele i użytkownicy obiektów zabytkowych, ale także wszyscy mieszkańcy danej jednostki samorządu terytorialnego, którzy poprzez swoją działalność, wpływają na zachowanie i pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego danego obszaru.

Celem opracowania **Programu opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023** jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy Zduńska Wola. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy Gminy, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy Zduńska Wola, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i opracowania programu opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów przez samorządy, zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym. Zgodnie z art. 21 ww. ustawy, podstawą do sporządzenia programu opieki nad zabytkami jest ewidencja zabytków.

W myśl art. 87 ustawy, programy opieki nad zabytkami opracowywane są na 4 lata i mają na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Kolejne sporządzane

programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Zabytki w Polsce objęte zostały ochroną zadeklarowaną, jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Art. 5 Konstytucji RP brzmi: *„Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”*. Zaś w art. 6 ust. 1 Konstytucji RP czytamy: *„Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”*. Natomiast art. 86 Konstytucji RP wskazuje, że *„każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie”*.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest wspomniana ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2020 poz. 282). Ustawa określa m.in. przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi. Zgodnie z art. 3 ww. ustawy zabytek to *„nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”*. Zabytki dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytki nieruchome, będące powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożone z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 4 ustawy **ochrona zabytków** polega w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy **opieka nad zabytkiem** sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Z art. 6 ustawy wynika, iż ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) **zabytki nieruchome** będące, w szczególności:
  - a) krajobrazami kulturowymi;
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
  - c) dziełami architektury i budownictwa;
  - d) dziełami budownictwa obronnego;
  - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
  - f) cmentarzami;
  - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
  - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) **zabytki ruchome** będące, w szczególności:
  - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
  - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
  - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami;
  - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;

- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2019 poz. 1479);
- f) instrumentami muzycznymi;
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) **zabytki archeologiczne** będące w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- b) cmentarzyskami;
- c) kurhanami;
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zgodnie z art. 7 ustawy, wśród **form ochrony** zabytków wyróżnia się:

- 1) wpis do rejestru zabytków (w tym wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa);
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dla zabytków znajdujących się na terenie województwa, wojewódzki konserwator zabytków prowadzi **rejestr zabytków**. Zgodnie z art. 9 ust.1 i ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami *„do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku”*.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 i ust. 2 ustawy *„Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za **pomnik historii** zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków”*.

Zgodnie z art. 16 ust. 1–1a ustawy „*rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć **park kulturowy** w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Rada gminy ogłasza w prasie miejscowej oraz przez obwieszczenia, a także w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości, o podjęciu prac nad utworzeniem parku kulturowego, określając formę, miejsce i termin składania wniosków dotyczących projektu uchwały o utworzeniu parku kulturowego, nie krótszy jednak niż 21 dni od dnia ogłoszenia*”.

Zgodnie z art. 17 ustawy na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1 ustawy;
- 3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

W razie ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości na skutek ustanowienia zakazów i ograniczeń, o których mowa w art. 17 ust. 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 131–134 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2019 poz. 1396).

W myśl art. 18 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami „*ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego*”.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, które znajdują się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu, co wynika z art. 20 ustawy. Podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy, zgodnie z art. 21 ustawy, jest ewidencja zabytków.

Zgodnie z art. 22:

- Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków;
- Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa;
- Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku;
- Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków;
- W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych.

Organami ochrony zabytków, zgodnie z art. 89 ustawy, są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. Zadania publiczne o charakterze ponadgminnym określa ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2019 poz. 506).

Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2020 poz. 293),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. 2019 poz. 1186),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2019 poz. 1396),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2020 poz. 55),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. 2020 poz. 65),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. 2020 poz. 194),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2019 poz. 688).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. 2019 poz. 917),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 2019 poz. 1479);

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. 2020 poz. 164).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2019-2022

Dokument stanowi załącznik do uchwały nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (poz. 808). Głównym celem projektu Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, poprzez realizację trzech celów szczegółowych, podzielonych na następujące kierunki działań:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;

2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;

2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;

2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Cele Gminy Zduńska Wola w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego są spójne z celami na szczeblu krajowym i wpisują się przede wszystkim w cel strategiczny 2 i 3 oraz wzmacniają realizację kierunków działań w nich zawartych.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2013. UZUPEŁNIENIE NARODOWEJ STRATEGII ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r., rozwinęta w 2005 roku przez uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, stanowi główny dokument polityki kulturalnej państwa.

Wyznaczoną w Strategii misją jest *„zrównoważony rozwój kultury, jako najważniejszej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”*.

W Narodowej Strategii Rozwoju Kultury wyznaczono następujące cele:

- wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
- zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury;
- wzrost udziału kultury w PKB;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
- wzrost uczestnictwa w kulturze;
- rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych;
- efektywna promocja twórczości;
- promocja polskiej kultury za granicą;
- ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem;
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;

— rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele uzupełniające realizowane są w ramach pięciu obszarów priorytetowych, którym odpowiadają szczegółowo opisane w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury – Narodowe Programy Kultury:

- Czytelnictwo i sektor książki *NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki*;
- Dziedzictwo kulturowe *NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego*;
- Instytucje artystyczne i promocja twórczości *NPK Rozwój instytucji artystycznych*;
- Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - *NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych*;
- Sztuka współczesna *NPK Znaki Czasu*.

Cele operacyjne na lata 2004-2020 określa 11 programów operacyjnych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Programy operacyjne stanowią uszczegółowienie i rozszerzenie Narodowych Programów Kultury.

Założenia Programu opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 wpisują się w misję Strategii oraz cele uzupełniające, w szczególności w cel związany z zachowaniem dziedzictwa kulturowego i aktywną ochroną zabytków.

STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO 2020

Dokument został przyjęty uchwałą nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020.

Misją Strategii jest „*tworzenie, utrzymywanie i doskonalenie warunków rozwoju kapitału społecznego w Polsce przez wspieranie działań na rzecz aktywności i kreatywności obywateli oraz ich współpracy dla dobra wspólnego*”.

Głównym celem Strategii jest *wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski*. Realizacja celu głównego będzie odbywała się poprzez następujące cele szczegółowe oraz priorytety:

Cel szczegółowy 1 – Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji:

- Priorytet Strategii 1.1 – Wspieranie edukacji formalnej w zakresie metod nauczania sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji oraz rozwijanie demokratycznej kultury szkoły;
- Priorytet Strategii 1.2 – Wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną;

Cel szczegółowy 2 – Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej w wpływu obywateli na życie publiczne:

- Priorytet Strategii 2.1 – Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami;
- Priorytet Strategii 2.2 – Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej;
- Priorytet Strategii 2.3 – Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej;

Cel szczegółowy 3 – Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy:

- Priorytet Strategii 3.1 – Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej;
- Priorytet Strategii 3.2 – Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji;

Cel szczegółowy 4 – Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:

- Priorytet Strategii 4.1 – Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej;
- Priorytet Strategii 4.2 – Wzmocnienie znaczenie kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Założenia niniejszego Programu opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 wpisują się w cele i założenia przyjęte w Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, głównie poprzez realizację celu szczegółowego 4.

4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2020

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 stanowi załącznik do uchwały nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r. Stanowi ona odpowiedź samorządu województwa na zmieniającą się sytuację polityczną kraju i warunki społeczno-gospodarcze oraz przestrzenne regionu.

W ramach dokumentu ustalona została wizja województwa, która brzmi następująco:

*Region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju i Europy,
o najlepszej następności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną
i wysoką jakością życia*

Takiej wizji rozwoju odpowiada misja regionu łódzkiego, która zorientowana jest na:

*Prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju,
opartej na współpracy gospodarczej, budowaniu więzi społecznych oraz tożsamości
regionalnej*

W Strategii wskazano na cele strategiczne, w tym cele operacyjne i odpowiadające im strategiczne kierunki działań. W ramach dwóch celów strategicznych wskazano na konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego. Tymi celami są:

- Aktywne społeczeństwo obywatelskie, z dobrym dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu grup wykluczonych,
- Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązanym systemem osadniczym, z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego.

Osiągnięcie wyżej wymienionych celów strategicznych będzie możliwe poprzez realizację działań w ramach celów operacyjnych nr 4, 5 i 9, w tym: wzmacnianie tożsamości regionalnej (strategiczny kierunek działań nr 4.2), rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji (strategiczny kierunek działań nr 5.3) oraz wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego (strategiczny kierunek działań 9.2), gdzie bezpośrednio odniesiono się do takich zadań, jak: wspieranie prac konserwatorskich prowadzących do odnowy obiektów i obszarów zabytkowych oraz wykorzystania obiektów zabytkowych na cele kulturalne, społeczne, edukacyjne, turystyczne czy gospodarcze.

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, iż realizacja Programu opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 przyczyni się do osiągnięcia celów, jakie wyznaczone zostały w ramach Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020, poprzez odnowę obiektów i obszarów zabytkowych oraz wzmocnienie tożsamości kulturowej mieszkańców regionu sieradzkiego na terenie Gminy Zduńska Wola.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego stanowi Załącznik do Uchwały Nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa stanowi podstawowe narzędzie dla kształtowania przez samorząd wojewódzki regionalnej polityki przestrzennej.

W ramach dokumentu przyjęto wizję województwa, która sformułowana została w „*Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*”: *Region spójny terytorialnie i wizerunkowo, kreatywny i konkurencyjny w skali kraju i Europy, o najlepszej następności komunikacyjnej, wyróżniający się atrakcyjnością inwestycyjną i wysoką jakością życia.*

Cele szczegółowe rozwoju przestrzennego.

1. Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym.
2. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury transportowej.
3. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury technicznej.

4. Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego.
5. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym.
6. Region o wysokiej atrakcyjności turystycznej.
7. Region o krajobrazie wysokiej jakości.
8. Region o wysokim poziomie bezpieczeństwa publicznego.
9. Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego.

Założenia zawarte w Programie opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 są spójne i wpisują się w cele szczegółowe polityki przestrzennej zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego m. in. przez realizację celu **5. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym**, w ramach którego opisano kierunki działań powiązane z ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego, w tym materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego. Dla osiągnięcia poprawy stanu zachowania dziedzictwa na terenie Gminy Zduńska Wola konieczne jest podejmowanie działań o charakterze naprawczym, które zostały przewidziane w niniejszym Programie. Ponadto realizacja obowiązku sporządzania i aktualizacji gminnych programów opieki nad zabytkami została wskazana w Planie jako jedno z działań w ramach monitorowania stanu zachowania i planowania działań na rzecz właściwego utrzymania i przeciwdziałania zagrożeniom dla dziedzictwa kulturowego regionu. Mając powyższe na uwadze, wdrożenie Programu opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola jest spójne z założeniami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2016-2019

Dokument stanowi załącznik do uchwały Nr XXV/319/16 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 21 czerwca 2016 r. Jego realizacja przyczyni się do poprawy stanu zachowania zabytków i wzmocnienia tożsamości lokalnej i rozwoju społeczeństwa województwa łódzkiego.

W ramach *Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 – 2019* została określona wizja, która wskazuje województwo łódzkie jako: *region wyróżniający się różnorodnością walorów dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej, stanowiących podstawę wielokulturowej tożsamości województwa.*

Powyższa wizja zostanie osiągnięta poprzez realizację celu strategicznego: *Zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej.*

Wyżej wymieniony cel strategiczny jest również priorytetem rozwojowym regionu łódzkiego.

W ramach programu ustalono także 3 cele operacyjne:

- Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym.
- Atrakcyjność krajobrazu kulturowego.
- Tożsamość wielokulturowa regionu.

W poniższej tabeli przedstawiono działania, które określono dla osiągnięcia ww. celów.

Tabela 1. Działania w ramach Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 - 2019

Działania	Cele operacyjne
Działania podstawowe	
Rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi	Atrakcyjność krajobrazu kulturowego
Działania wspomagające	
Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych	Atrakcyjność krajobrazu kulturowego Tożsamość wielokulturowa regionu Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym
Kreowanie różnorodności kulturowej	
Edukacja kulturowa mieszkańców	
Cyfryzacja zasobów ewidencyjnych	
Działania uzupełniające	
Poprawa stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz obiektach sakralnych	Atrakcyjność krajobrazu kulturowego Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym
Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym	

Źródło: Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 - 2019

Świadoma reinterpretacja dziedzictwa jest elementem budowy wspólnej tożsamości i przyczynia się do tworzenia więzi międzyludzkich i zaufania, które ułatwia interakcje oraz współdziałanie, jest kluczowym czynnikiem rozwoju kapitału społecznego. Jedynie zadbane, dobrze eksponowany obiekt jest postrzegany przez społeczeństwo jako wartość. Zabytek pojmowany w ten sposób oddziałuje na stan gospodarki i przyczynia się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, podnosi jego walory i wzmacnia jego pozycję. Działania zawarte

w Programie opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 są spójne z kierunkami działań zawartymi w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami. Ich realizacja wpłynie na poprawę stanu obiektów zabytkowych na terenie Gminy Zduńska Wola oraz zwiększy atrakcyjność krajobrazu kulturowego regionu, w tym województwa łódzkiego.

STRATEGIA ROZWOJU POWIATU ZDUŃSKOWOLSKIEGO NA LATA 2007 - 2020

Strategia stanowi załącznik do Uchwały Nr IX/63/11 Rady Powiatu Zduńskowolskiego z dnia 30 września 2011 r.

W ramach *Strategii Rozwoju Powiatu Zduńskowolskiego na lata 2007 – 2020* została określona misja, która brzmi następująco:

Zdynamizowanie rozwoju powiatu i podniesienie jego atrakcyjności, jako obszaru sprzyjającego zamieszkaniu ludzi i prowadzeniu działalności gospodarczej oraz dążenie do zwiększenia jego wewnętrznej spójności.

W ramach Programu wyznaczono 3 priorytety rozwojowe, dla których określono cele strategiczne. Poniższa tabela prezentuje szczegółowo strukturę celów.

Tabela 2. Struktura celów zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Zduńskowolskiego na lata 2007 - 2020

Sfera społeczna	Priorytet rozwoju: Wzrost ogólnego poziomu cywilizacyjnego w powiecie.	Cel strategiczny 1. Podniesienie jakości życia.
		Cel strategiczny 2. Podniesienie poziomu wykształcenia i rozwój kulturowy mieszkańców.
		Cel strategiczny 3. Podniesienie stanu zdrowotności mieszkańców.
Sfera ekonomiczna	Priorytet rozwoju: Rozwój gospodarczy i poprawa pozycji konkurencyjnej powiatu.	Cel strategiczny 1. Stworzenie nowoczesnej bazy gospodarczej w powiecie.
		Cel strategiczny 2. Promocja powiatu i jego produktów.
		Cel strategiczny 3. Stymulowanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.
		Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności powiatu poprzez rozwój infrastruktury transportowej i komunikacyjnej.
		Cel strategiczny 5. Budowa społeczeństwa informacyjnego.
Sfera środowiskowa	Priorytet rozwoju: Ochrona walorów zasobów przyrodniczych oraz poprawa stanu środowiska.	Cel strategiczny 1. Poprawa stanu środowiska naturalnego i zachowanie walorów przyrodniczych.

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Zduńskowolskiego na lata 2007 - 2020

Sfera kultury i sztuki jest nie tylko pochodną rozwoju gospodarczego, ale czynnikiem mogącym na ten rozwój wpływać, dlatego powinna być w powiecie traktowana jako czynnik mogący w sposób istotny wpływać na integrację powiatu. Strategia Powiatu przewiduje do realizacji zadania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa w ramach priorytetu Rozwój gospodarczy i poprawa pozycji konkurencyjnej powiatu, w tym poprzez realizację celu strategicznego nr 2 Promocja powiatu i jego produktów. Jednym z kierunków działań w ramach powyższego celu jest Rozszerzenie oferty kulturalnej i turystycznej powiatu, w ramach którego wskazano m.in. na: promocję dziedzictwa kulturowego powiatu poprzez edukację regionalną.

STRATEGIA PROMOCYJNO-INFORMACYJNA POWIATU ZDUŃSKOWOLSKIEGO NA LATA 2016-2020

Strategia promocyjno-informacyjna powiatu zduńskowolskiego stanowi załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXII/67/16 Rady Powiatu Zduńskowolskiego z dnia 29 września 2016 r.

Strategia określa spójne w swoim przekazie działania promocyjno – informacyjne, tworzące oczekiwany i wiarygodny wizerunek powiatu. Dokument skupia się wyłącznie na działaniach samorządu Powiatu Zduńskowolskiego, jego jednostek organizacyjnych, podległych służb i kierunków działań, które leżą w gestii Powiatu.

W Strategii przewidziano promocję kultury, w tym: dbałość o dziedzictwo kulturowe, zabytki, zbiory i obiekty historyczne oraz ich popularyzację.

Niniejszy Program opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola przewiduje realizację działań mających na celu zapewnienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym na terenie Gminy, dlatego należy stwierdzić, że jego wdrożenie dopełni zadania przewidziane ww. Strategii w zakresie promocji obiektów zabytkowych i kultury powiatu zduńskowolskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie Gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2013 – 2020

Strategia Rozwoju Gminy Zduńska Wola na lata 2013 – 2020 stanowi załącznik do Uchwały Nr XLI/320/2013 Rady Gminy Zduńska Wola z dnia 30 grudnia 2013 r.

Misja Gminy jest:

Skuteczne zaspokajanie potrzeb mieszkańców Gminy Zduńska Wola w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju.

Ponadto, w dokumencie określono również następującą wizję rozwoju Gminy:

Gmina Zduńska Wola miejscem, w którym mieszkańcy Gminy mają zapewnione atrakcyjne i bezpieczne warunki życia, a przedsiębiorcy dzięki istniejącej ofercie inwestycyjnej mają odpowiednie warunki do rozwoju swojej działalności.

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy opiera się na czterech perspektywach, dla których określono strategiczne cele. Zostały one przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 3. Cele strategiczne Gminy Zduńska Wola na lata 2013 - 2020

Perspektywa	Cele strategiczne
1. Perspektywa interesariusza	1.1. Zapewnić odpowiedni dostęp do komunikacji drogowej na terenie Gminy. 1.2. Rozbudować i modernizować infrastrukturę techniczną i społeczną sprzyjającą rozwojowi mieszkalnictwa na terenie Gminy. 1.3. Zorganizować mieszkańcom atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego. 1.4. Stworzyć atrakcyjną ofertę inwestycyjną dla potencjalnych inwestorów. 1.5. Poprawić jakość środowiska na terenie Gminy m. in. poprzez

Perspektywa	Cele strategiczne
	wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
2.Perspektywa budżetowa	2.1. Zwiększyć dochody własne w wyniku rozwoju przedsiębiorczości i mieszkalnictwa na terenie Gminy. 2.2. Zwiększyć udział środków zewnętrznych w finansowaniu inwestycji. 2.3. Racjonalizacja wydatków związanych ze świadczeniem usług publicznych.
3.Perspektywa procesów wewnętrznych	3.1. Skuteczna promocja Gminy. 3.2. Odpowiednie zagospodarowanie przestrzenne Gminy pod zabudowę mieszkaniową i inwestycyjną. 3.3. Rozwój partnerstw z sektorem publicznym i prywatnym. 3.4. Wdrożony system kontroli wydatków.
4.Perspektywa rozwoju	4.1. Dopasowanie kapitału ludzkiego. 4.2. Dopasowanie kapitału informacyjnego. 4.3. Dopasowanie kapitału organizacyjnego.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Zduńska Wola na lata 2013 - 2020

Program opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 jest spójny ze Strategią Rozwoju Gminy Zduńska Wola na lata 2013-2020. Wpisuje się on w jej cel strategiczny: **1.3 Zorganizować mieszkańcom atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego oraz 3.1 Skuteczna promocja Gminy.** Działania, które zostaną zrealizowane w ramach ww. celu przyczynią się do poprawy sytuacji kulturowej na terenie Gminy, co wpłynie również na zwiększenie atrakcyjności Gminy pod względem mieszkaniowym i turystycznym.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2017 - 2023

Dokument został przyjęty uchwałą Nr LV/438/2018 Rady Gminy Zduńska Wola z dnia 12 października 2018 r. Program został pozytywnie zaopiniowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego w zakresie zgodności z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020.

W ramach dokumentu sformułowana została wizja po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji, która mówi:

Obszar rewitalizacji miejscem atrakcyjnym, zadbanym i funkcjonalnym, gdzie aktywna społeczność lokalna i wzmocnione więzi sąsiedzkie współgrają z uporządkowaną przestrzenią publiczną.

Projekty rewitalizacyjne są komplementarne z działaniami społecznymi i kulturowymi realizowanymi na terenie Gminy Zduńska Wola. Realizacja Programu Rewitalizacji opiera się na pięciu sferach procesu rewitalizacji, dla których wyznaczono cele strategiczne oraz kierunki działań. Zostały one przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 4. Cele szczegółowe oraz kierunki działań Programu Rewitalizacji Gminy Zduńska Wola na lata 2017 - 2023

Cel strategiczny	Kierunek działania
Strefa społeczna	
1. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.	1.1. Stworzenie dopasowanej do potrzeb oferty spędzania wolnego czasu, 1.2. Stworzenie miejsc integracji społecznej.
2. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.	2.1. Stworzenie odpowiednich warunków mieszkalnych.
3. Wspieranie działań mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców.	3.1. Stworzenie dopasowanej do potrzeb mieszkańców oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, 3.2. Stworzenie miejsc integracji mieszkańców.
Strefa gospodarcza, przestrzenno-funkcjonalna, techniczna i środowiskowa	
4. Aktywizacja społeczna mieszkańców poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznej i wsparcie rozwiązań	4.1. Wykonanie prac modernizacyjnych niezagospodarowanych obiektów obszaru rewitalizacji. Dopasowanie ich do potrzeb mieszkańców, 4.2. Działania modernizacyjne ciągów komunikacyjnych,
5. Poprawa jakości środowiska naturalnego	5.1. Edukacja ekologiczna, 5.2. Realizacja działań infrastrukturalnych mających na celu ochronę środowiska,
6. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz zapobieganie zjawisku wykluczenia społecznego	6.1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców.

Źródło: Program Rewitalizacji Gminy Zduńska Wola na lata 2017 - 2023

Program opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023 jest spójny z Programem Rewitalizacji dla Gminy Zduńska Wola na lata 2017 - 2023. Działania, które zostaną zrealizowane w ramach programu, m.in. remont zabytkowego kościoła parafialnego pw. Św. Katarzyny Dz. M w Korczewie przyczynią się do poprawy stanu obiektów zabytkowych i dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ZDUŃSKA WOLA

Dokument stanowi załącznik do uchwały Nr XXXVI/272/2013 Rady Gminy Zduńska Wola z dnia 29 sierpnia 2013 r. w sprawie uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zduńska Wola.

W ramach studium określono m.in. uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. W ramach kierunków zagospodarowania uwzględniono natomiast obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Działania prowadzone w sferze ochrony krajobrazu kulturowego powinny zmierzać do:

- Zachowanie istniejącej zabudowy o wartościach zabytkowych i kompozycyjnych,
- Konserwacje, rewaloryzacje i porządkowanie zabytkowych parków, cmentarzy, zabytkowych budynków mieszkalnych i gospodarczych,
- Zachowanie i ochronę stanowisk archeologicznych,
- Zachowanie i konserwacje obiektów historycznych oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i rekonstrukcję cennych obiektów zniszczonych,
- Dostosowanie współczesnej funkcji do wartości obiektów zabytkowych,

Na terenie Gminy obowiązują strefy ochrony konserwatorskiej A, B oraz E:

- Strefa „A” – Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej, obejmuje teren wokół kościoła parafialnego w Korczewie oraz zespół pałacowo-parkowych w Wojsławicach. Strefa ta obejmuje obszar, na którym elementy historycznego układu przestrzennego miejscowości lub jego części, tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nim integralnie teren i krajobraz, zachowały się w tak wysokim stopniu, że znajdujący się na nim zespół, wyróżnia się w całości układu przestrzennego współczesnej miejscowości swoimi cechami przestrzennymi, a w szczególności tym, że dominują w nim elementy historycznej kompozycji przestrzennej, obrazujące czytelnie historyczne pochodzenie zespołu oraz reprezentacyjne lub typowe dla pewnego okresu w rozwoju architektury i urbanistyki pod względem rozplanowania, zabudowy oraz układu terenu i krajobrazu.
- Strefa „B” – Strefa ochrony zachowanych elementów zabytkowych, obejmuje: cmentarz parafialny w Korczewie oraz zespół dworsko-parkowy w Karsznicach. Strefa ta obejmuje najczęściej te tereny historycznego układu przestrzennego, które znajdowały się poza danym ośrodkiem założenia, tj. tereny dawnych przedmieść lub obrzeży miasta, obszary początkowo rolnicze, następnie poddawane parcelacji, których zabudowa nie reprezentując wysokiej wartości zabytkowej i plastycznej oraz nie figurując w większości w rejestrach konserwatorskich, stanowi wartość kulturową w skali lokalnej. Strefą „B” obejmuje się też niezbędną podbudowę przestrzenną dla zabytkowego obiektu dominującego a także tereny historycznego układu przestrzennego, gdzie zostały zatarte elementy dawnego założenia, rozebrane lub przebudowane historyczne budowle kubaturowe, zlikwidowane ciekły czy zespoły starodrzewu.
- Strefa „E” – strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych, obejmuje: teren przy kościele parafialnym w Korczewie, teren przy zespole pałacowo-parkowym w Wojsławicach, teren przy zespole dworsko-parkowym w Karsznicach. Strefa ta obejmuje tereny krajobrazu integralnie związane z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego

otoczeniu. Granice strefy wyznacza się, obejmując nimi obszary jednorodne pod względem rodzaju pokrycia terenu lub rodzaju związków widokowych w zespole zabytkowym. Strefę „E” proponuje się wprowadzić jako uzupełnienie stref ochrony konserwatorskiej „A” i „B” w charakterze otuliny. Strefa taka została ustanowiona w 2009 r. w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla części wsi Karsznice dla terenu przy zespole dworsko-parkowym w Karsznicach.

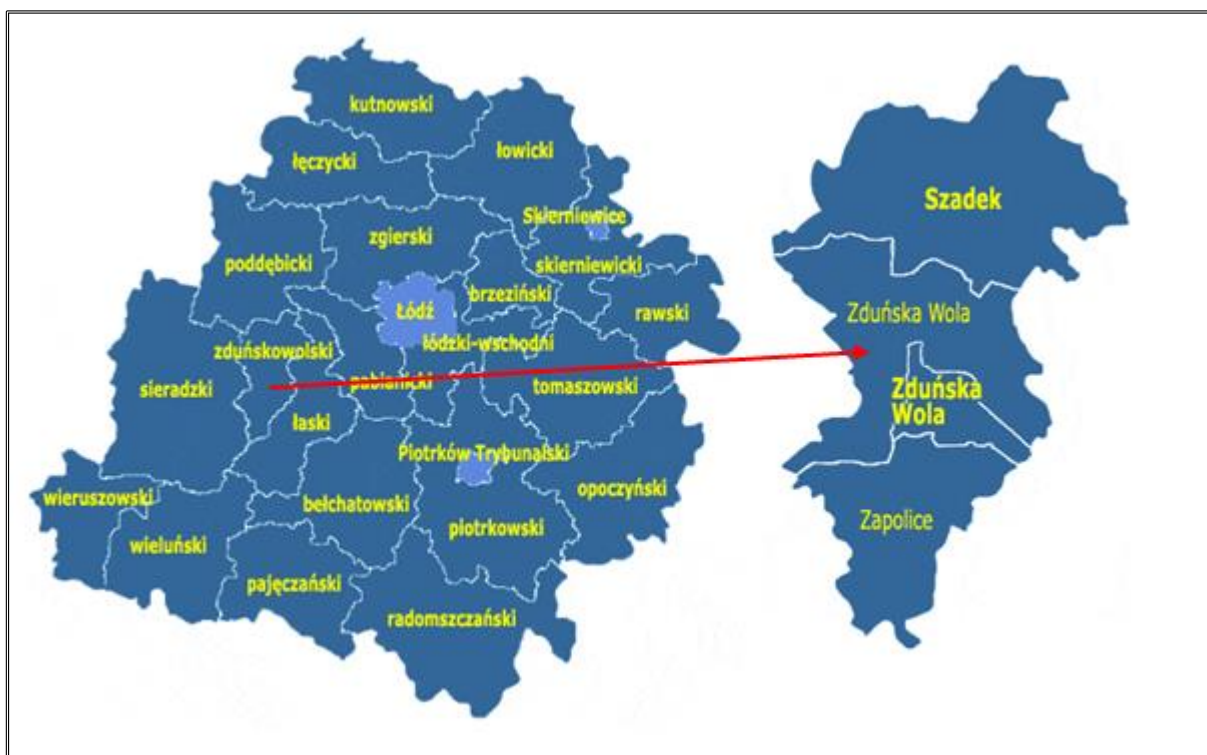
Założenia niniejszego Programu uwzględniają uwarunkowania określone w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Zduńska Wola.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru Gminy

Gmina Zduńska Wola znajduje się w centralnej Polsce, w zachodniej części województwa łódzkiego i środkowej części powiatu zduńskowolskiego. Siedziba Gminy znajduje się na terenie sąsiedniej jednostki samorządu terytorialnego – w mieście Zduńska Wola.

Rysunek 1. Położenie Gminy Zduńska Wola na tle powiatu zduńskowolskiego i województwa łódzkiego

Źródło: www.gminy.pl

Pod względem etnograficznym Gmina Zduńska Wola położona jest na ziemi sieradzkiej. Jest to region położony w centralnym punkcie kształtowania się polskiej państwowości, który razem z ziemią łęczycką przez wieki łączył pozostałe makroregiony Polski ze sobą:

Wielkopolskę, Mazowsze i Śląsk. Pomimo takiego położenia, zachował on swoją odrębność i wykształcił własną kulturę ludową.

Gmina Zduńska Wola w obecnej formie powstała na mocy uchwały XIX/100/72 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łodzi z dnia 1 stycznia 1973 r. Gmina nie należy do obszarów o bogatej przeszłości, jednak niektóre miejscowości mogą poszczycić się stosunkowo wczesną metryką. Na terenie Gminy znaleźć można liczne stanowiska archeologiczne, dzięki którym początki osadnictwa na tym terenie datuje się, zaczynając od wczesnej epoki kamienia (neolitu) przez okres późnego średniowiecza, aż po czasy nowożytne. Istnieją również wzmianki na temat terenów Gminy w zachowanych źródłach pisanych.

Tabela 5. Zarys historyczny niektórych sołectw i miejscowości Gminy Zduńska Wola

Miejscowość	Zarys historyczny
Annople Nowe	Sołectwo Annople Nowe jest zlokalizowane w zachodniej części Gminy. Pod względem powierzchni jest to największe sołectwo w Gminie. Początek trwałego osadnictwa na tym terenie datuje się na ostatnie dekady XIX wieku. Tereny współczesnego sołectwa należały do rodu Siemiątkowskich, początkowo zaś wieś nazywała się Annypole. Do okresu II wojny światowej większość mieszkańców stanowiła ludność pochodzenia niemieckiego, o czym świadczy przedwojenny cmentarz zlokalizowany w północnej części sołectwa.
Annople Stare	Sołectwo Annople Stare zajmuje powierzchnię 186 ha i jest jednym z najmniejszych sołectw w Gminie. Jego nazwa pochodzi od imienia pierwszej właścicielki wsi – Anny Siemiątkowskiej (I połowa XVIII w.). Początkowo teren ten nazywano Anny Polem. Pod koniec XIX wieku tereny te zamieszkiwała głównie ludność niemiecka, wyznania ewangelicko-augsburskiego. We wsi znajdowała się również szkoła ewangelicka. Do dnia dzisiejszego zachował się cmentarz ludności niemieckiej.
Biały Ług	Sołectwo Biały Ług położone jest w sąsiedztwie Zduńskiej Woli, stanowiąc jej obszar podmiejski. Wieś powstała na początku XIX wieku. Początkowo należała do dziedzica Orzechowskiego, będącego również właścicielem Krobanówka. W pierwszych latach XX wieku zaciągnął on wysokie kredyty na rozwój fabryki, a ponieważ nie mógł ich spłacić, bank zaczął spłacać tereny obecnej wsi. Pierwsze budynki mieszkalne zbudowano w 1907 roku z cegły pochodzącej z cegielni Orzechowskiego w Krobanówku, którą zatrudnieni tam mieszkańcy otrzymywali jako część wynagrodzenia. Po upadku cegielni, mieszkańcy sprowadzili krosna i zaczęli trudnić się wyrobem tkanin jedwabnych.
Czechy	Sołectwo Czechy to największe sołectwo wchodzące w skład Gminy. Pierwsza informacja o wsi pochodzi z XIII wieku. Była ona prawdopodobnie własnością kościelną. W dokumentach historycznych Czechy zostały wymienione po raz pierwszy w 1409 r., zaś z 1552 r. pochodzi wzmianka o St. Czechowskim hr. Odrowąż z Kamostku i Dobrej, który miał wpływ na rozwój wsi. Czechy najprężniejszy rozwój przechodziły w latach 1950-1970.
Gajewniki Kolonia	Sołectwo Gajewniki Kolonia położone jest we wschodniej części gminy. W 1934 roku sołectwo Gajewniki Kolonia zostało wydzielone z Gajewnik, tworząc oddzielną jednostkę.
Gajewniki	Sołectwo Gajewniki powstało na przełomie XIV i XV wieku, stanowiąc własność wielkiego kanclerza koronnego oraz prymasa Polski Jana Łaskiego. Według lokalnych legend prawdopodobnym założycielem wsi był starosta ziemi sieradzkiej Gajewnicki, od imienia którego wzięła się nazwa sołectwa. W połowie XVII wieku tereny te należały do Jana Biernackiego, zaś w 1709 roku w wyniku przemarszu wojsk rosyjskich istniejąca zabudowa została spalona. W okresie międzywojennym tereny sołectwa Gajewnik należały do dziedzica Kęszyckiego, który był posiadaczem dużego stada koni. Obecnie tradycje hodowli tych zwierząt są kontynuowane i na terenie sołectwa znajduje się duża stadnina Agro Aves Gajewniki.
Henryków	Wieś Henryków powstała około 1906 roku. Jednym z jej założycieli była rodzina Orzechowskich. Miała ona stanowić uposażenie jednego z synów Orzechowskiego – Henryka i to od jego imienia pochodzi nazwa sołectwa. Na skutek problemów finansowych rodziny

Miejscowość	Zarys historyczny
	ziemie zaczęli wykupywać niemieccy koloniści. W efekcie teren wsi w początku drugiej dekady XX wieku w 80% zamieszkiwali Niemcy. Po 1945 r. teren wsi przeszedł w ręce państwa, zaś Niemców, którzy go zamieszkiwali, wysiedlono.
Izabelów	Sołectwo Izabelów położone jest w dorzeczu Warty. Na terenie sołectwa zarejestrowano liczne stanowiska archeologiczne: punkt osadniczy z okresu lateńskiego (IV w. p.n.e.) oraz cmentarzysko kultury pomorskiej Izabelowie, a także punkty osadnicze okresu wpływów rzymskich (I-IV w. p.n.e.) i neolitu. Istnienie na tym obszarze wcześniejszych kultur potwierdzają gliniane naczynia wykonane w 1913 roku na tym obszarze. Wieś powstała prawdopodobnie pod koniec pierwszej połowy XIX w. i należała wtedy do majątku rodu Siemiątkowskich. W okresie II wojny światowej walki na terenie Izabelowa i okolic trwały 3-4 dni. Do dziś zachowały się w lesie fragmenty rowu przeciwczołgowego.
Janiszewice	Sołectwo Janiszewice tworzą cztery wsie: Janiszewice, Beniaminów, Maciejów i Karolew. Najstarsze pisane wzmianki o Janiszewicach pochodzą z pierwszej połowy XIX w. Według tych informacji w 1820 r. ziemie janiszewickie wraz z położonymi obok Kładami zostały zakupione za 170 tys. złotych przez dziedzica Janiszewickiego. Według informacji ustnych, Janiszewicki podzielił te włości między swoich synów i w ten sposób powstały dzisiejsze wsie Beniaminów, Karolew i Maciejów. W latach 20-tych XX wieku na terenie zajęтым dzisiaj przez OSP Janiszewice i sąsiadujący z nią zakład produkcyjny, funkcjonowała niewielka manufaktura włókiennicza Szwajdlera wytwarzająca płótno i materiały budowlane. Po likwidacji manufaktury w 1933 r. teren przekazano powstającej wówczas Ochotniczej Straży Pożarnej. Szczególne miejsce w przestrzeni Janiszewic zajmuje kościół p.w. Matki Boskiej Ostrobramskiej.
Karsznice	Pierwsza wzmianka o wsi Karsznice pochodzi z 1386 r. W kronikach i na mapach można spotkać różne nazwy tej miejscowości: Karznicze, Karsznicze. Na początku XX wieku istniał tu folwark z dworem, który do dziś pełni funkcję mieszkalną.
Korczew	Nazwa sołectwa Korczew pochodzi prawdopodobnie od nazwiska „nobilis Iohanes Carczowysky” – szlachcica, który został w 1489 roku odnotowany jako właściciel Korczewa. W czasie II wojny światowej Korczew znalazł się na terytorium wcielonym do Rzeszy i stał się częścią okręgu rejencyjnego Kalisz. Na terenie sołectwa znajdują się pomniki przyrody. Największym obiektem kultury materialnej na terenie wsi jest kościół p.w. Katarzyny Dziewicy Męczennicy z 1729 roku.
Krobanów	W sołectwie Krobanów zidentyfikowano sześć stanowisk archeologicznych świadczących m.in. o osadnictwie neolitycznym. Pierwsza pisemna wzmianka o wsi pochodzi ze Zbioru Przysięg Sądowych z 1386 r. W XIV w. założono tu folwark szlachecki. W trakcie II wojny światowej większość mieszkańców narodowości Polskiej wywieziono na roboty do III Rzeszy, zaś do wsi przybyli osadnicy niemieccy, po których do dziś pozostało kilka drewnianych domów.
Michałów i Ostrówek	Najstarsze wzmianki o wsiach Michałów i Ostrówek pochodzą z XIX w. Do czasu wybuchu I wojny światowej tereny te były własnością dziedzica Rembielińskiego, później zostały odkupione przez dziedzica Cisielskiego.
Ochraniew	Sołectwo Ochraniew tworzy jedna wieś, ale w przeszłości północna część tego obszaru nosiła nazwę Florianki. Wsie Ochraniew i Florianka powstały w połowie XIX w., a ich właścicielem był Janiszewski (najprawdopodobniej to on dokonał podziału na Florianki, które przekazał swojemu synowi Florianowi). W czasie II wojny światowej cała ludność ze wsi została wysiedlona do okolicznych wsi lub wywieziona do Niemiec na roboty przymusowe, a wieś zamieszkiwali tylko Niemcy. Po 1945 r. teren wsi przeszedł w ręce państwa, a swój obecny kształt sołectwo zyskało pod koniec lat 60-tych XX w.
Piaski	Sołectwo Piaski swoją nazwę zawdzięcza najprawdopodobniej występującej na tym obszarze słabej jakości gleb. Przekazy głoszą jednak, iż nazwa wsi wywodzi się od nazwiska dawnego właściciela ziemskiego Piaseckiego. Zawierają one także informację, iż Piasecki zbankrutował, a wraz z jego bankructwem został zniesiony system feudalny i chłopci stali się gospodarzami. Według przekazów najstarszych mieszkańców wsi Piaski, w trakcie II wojny światowej mieszkańcy zostali wysiedleni, a na terenie wsi zorganizowano poligon wojsk niemieckich.
Polków	Pierwsze wzmianki o sołectwie Polków pochodzą z roku 1358. Ówczesny Polcow stał się wsią królewską w wyniku zamiany dokonanej pomiędzy klasztorem augustianów we Wrocławiu a królem Kazimierzem Wielkim. Około roku 1875 wieś została zakupiona przez Stefana Złotnickiego – bogatego mieszczanina ze Zduńskiej Woli. W czasie II wojny światowej część budynków została zniszczona na skutek ostrzału artyleryjskiego.

Miejscowość	Zarys historyczny
Pratków	Pratków to jedna z najstarszych wsi w Gminie. Została założona na przełomie XV i XVI w. przez sześć rodzin niemieckich cieśli, którzy zajmowali się karczowaniem lasów. Na terenie Pratkowa znajduje się 13 zidentyfikowanych stanowisk archeologicznych, spośród których nieliczne świadczą o istnieniu w tym miejscu osadnictwa już w epoce kamienia.
Rębieskie	Sołectwo Rębieskie, jak wynika z dokumentów zachowanych w metryce Koronnej, zostało założone na surowym korzeniu w 1406 r. Lokalizacja odbyła się na prawie niemieckim, na 10 łanach. Na terenie sołectwa zarejestrowano trzy stanowiska archeologiczne. Jedno z nich pochodzi z wczesnej epoki żelaza (okres halsztacki) i jest to cmentarzysko kultury łużyckiej. Pozostałe dwa to punkty osadnicze kultury polskiej, pochodzące z XVI-XVIII w. W sołectwie znajduje się strefa ochrony archeologicznej, obejmująca całą zabudowę wsi Rębieskie Stare i część wsi Rębieskie Nowe.
Suchoczasy	Pierwsze wzmianki o wsi Suchoczasy pochodzą z 1386 r. Jest mowa o dobrach kościelnych stanowiących zaplecze rolnicze dla parafii szadkowskiej. W XVI w. Suchoczasy przeszły w ręce szlacheckie. W 1510 r. nastąpiła lokalizacja na prawie magdeburskim, ale niestety nie zachował się żaden dokument potwierdzający to nadanie. Pod koniec II wojny światowej na terenie sołectwa miały miejsce potyczki pomiędzy Niemcami i Rosjanami. Pamiątką po tych wydarzeniach jest miejsce pochówku 30 żołnierzy niemieckich, odkryte w 2000 r. w pobliżu drogi w kierunku Mostków.
Tymienice	Wieś Tymienice była samodzielną osadą już w połowie XVI w. Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z księgi uposażenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, natomiast nazwa pochodzi od starostwianńskiego imienia Tymian. Z czasem Tymian przekształcił się w nazwisko rodowe Tymienicki. Około roku 1770 członkowie tej rodziny wzniesli murowany budynek dworu. 70 lat później Tymienice stały się własnością rodziny Siemiątkowskich. W 1900 r. Bolesława Siemiątkowski wybudował nowy pałac na miejscu starego. W okresie II wojny światowej hitlerowcy sprowadzili na teren wsi rodziny niemieckich osadników. Przejęli oni zabudowania należące do ludności polskiej oraz folwark Siemiątkowskich, który został spalony w 1944 r. Po wojnie ziemia i zabudowania folwarku przejęte zostały przez Skarb Państwa.
Wojśławice	Wojśławice po raz pierwszy pojawiają się w źródłach pisanych w 1311 r. pod nazwą Woyslawice, kiedy to nadane zostały Wacławowi zwanemu Liszowic przez Władysława Łokietka. Do połowy XVI w. stanowiły własność królewską, a później stały się własnością rodu Wężyków herbu Abdank z Woli Wężykowej. Z nimi związana jest budowa murowanego zamku-warowni na wyspie jednego ze stawów. W 1721 r. wieś przeszła w posiadanie syna chorążego sieradzkiego Stanisława Przerębskiego – Mikołaja. W pierwszej połowie XIX w. powstał w Wojśławicach murowany dwór w stylu późno-klasycystycznym. Od drugiej połowy XIX w. do 1945 r. majątek był własnością Antoniego Siemiątkowskiego herbu Jastrzębiec. W 1900 r. pobudowany tu został pałac w stylu eklektycznym. Po 1945 r. majątek Siemiątkowskich przejęła Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna oraz Skarb Państwa, który przeznaczył część budynków, łącznie z pałacem, na potrzeby powstałej szkoły rolniczej. Warto nadmienić, że znaczną część sołectwa Wojśławice zajmują lasy. W uroczysku „Wojśławice” znajduje się rezerwat przyrody o powierzchni 96,7 ha. Głównym celem ochrony jest zachowanie fragmentu lasu o zróżnicowanych warunkach siedliskowych z udziałem jodły na północnej granicy jej naturalnego zasięgu.
Wólka Wojśławska	Wólka Wojśławska powstała najprawdopodobniej w XV w. jako ziemie należące do Wojśławic. W tym okresie ziemie przeszły we władanie rodziny Koniecpolskich i od tego momentu można obserwować uniezależnienie się Wólki Wojśławskiej od Wojśławic, choć powiązania z tym sołectwem przez długi czas wciąż były bardzo silne.
Wymysłów	Wedle odkrytego w latach 40-tych XX w. grobu popielnicowego kultury przeworskiej wiadomo, że osadnictwo na terenie sołectwa Wymysłów ma długą historię. Jednakże brak jest źródeł, które podawałyby okres powstania Wymysłowa.
Zamłynie	Najstarsze ślady stałego osadnictwa na terenie sołectwa Zamłynie pochodzą z okresu wpływów rzymskich kultury przeworskiej. Zamłynie, jako samodzielną osadę pojawia się w połowie XVI w. W 1552 r. istniał tu młyn o jednym kole, położony nad ciekim przepływającym przez wieś, stąd też prawdopodobnie wywodzi się nazwa miejscowości.
Zborowskie	W granicach sołectwa Zborowskie mieszczą się dwie jednostki: Zborowskie i Laskowiec. Pierwsze wzmianki o wsi Zborowskie pochodzą z XVI w. Nosiła wówczas nazwę Borowskie i wchodziła w skład dóbr Woli Męckiej. Znajdował się tutaj wówczas dwór szlachecki.

Źródło: <http://gminazdunskawola.pl>

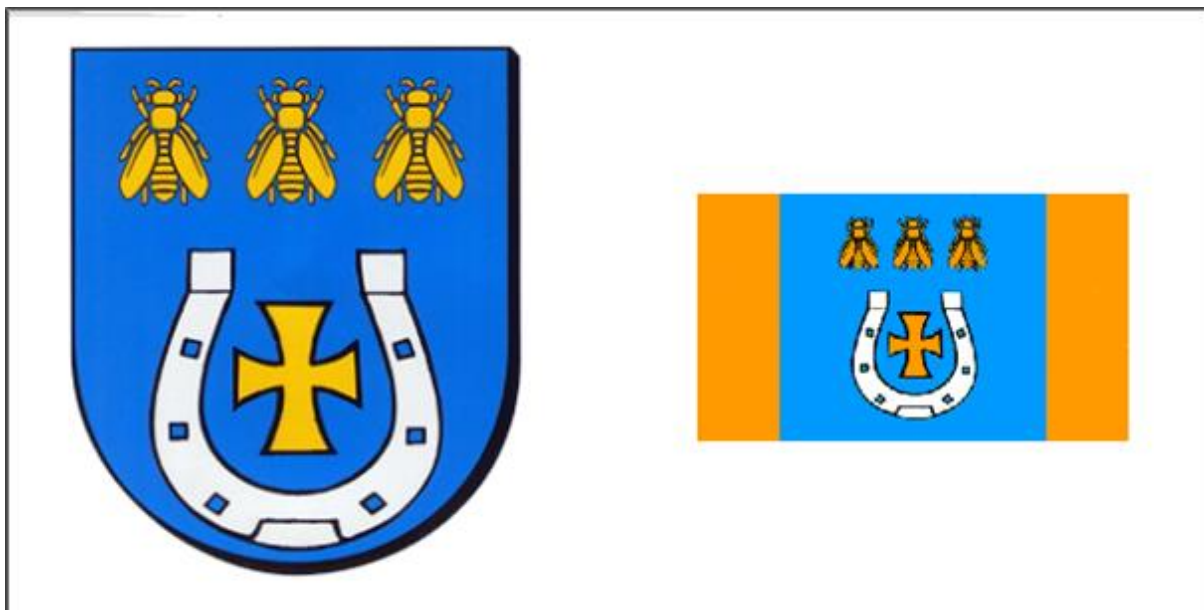
W skład Gminy Zduńska Wola wchodzi jeszcze sołectwa: Kłady, Mostki, Ogrodzisko, Opiesin oraz Poręby. Brak jest jednak wiarygodnych danych na temat genezy powstania ww. sołectw i wsi wchodzących w ich skład.

Symbolami Gminy są:

- Herb przedstawiający trzy złote pszczoły ustawione w rzędzie, pod którymi widnieje podkowa ze złotym krzyżem kawalerskim umiejscowionym między ocelami. Wszystkie te elementy znajdują się na błękitnym polu.
- Flaga przedstawiająca godło Gminy umiejscowione w centralnym punkcie znajdujące się na błękitnym prostokątnym płacie. Po obu jego stronach umiejscowione są pionowe żółte pasy.

Herb Gminy nawiązuje do historii i tradycji tych ziem. Trzy złote pszczoły symbolizują tradycje pszczelarskie, natomiast podkowa wraz z krzyżem odwołuje się do herbu rodowodowego dawnych właścicieli ziemskich – rodziny Siemiątkowskich herbu Jastrzębiec. Władali oni bowiem do 1945 r. terenami Wojśławic, miejscowości obecnie znajdującej się na terenie Gminy.

Rysunek 2. Herb oraz flaga Gminy Zduńska Wola

Źródło: <http://gminazdunskawola.pl>

Na terenie Gminy Zduńska Wola ustanowionych jest 31 sołectw, w skład których wchodzi 41 miejscowości: Annopole Nowe, Wiktorów, Annopole Stare, Biały Ług, Czechy, Gajewniki, Gajewniki Kolonia, Henryków, Izabelów, Izabelów Mały, Andrzejów, Janiszewice, Maciejów, Beniaminów, Karolew, Karsznice, Kłady, Dionizjów, Korczew, Krobanów, Krobanówek, Michałów, Mostki, Ochraniew, Ogrodzisko, Opiesin, Ostrówek, Piaski, Polków, Poręby,

Pratków, Rębieskie, Rębieskie Kolonia, Suchoczasy, Tymienice, Wojsławice, Wólka Wojsławska, Wymysłów, Zamłynie, Zborowskie, Laskowiec.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

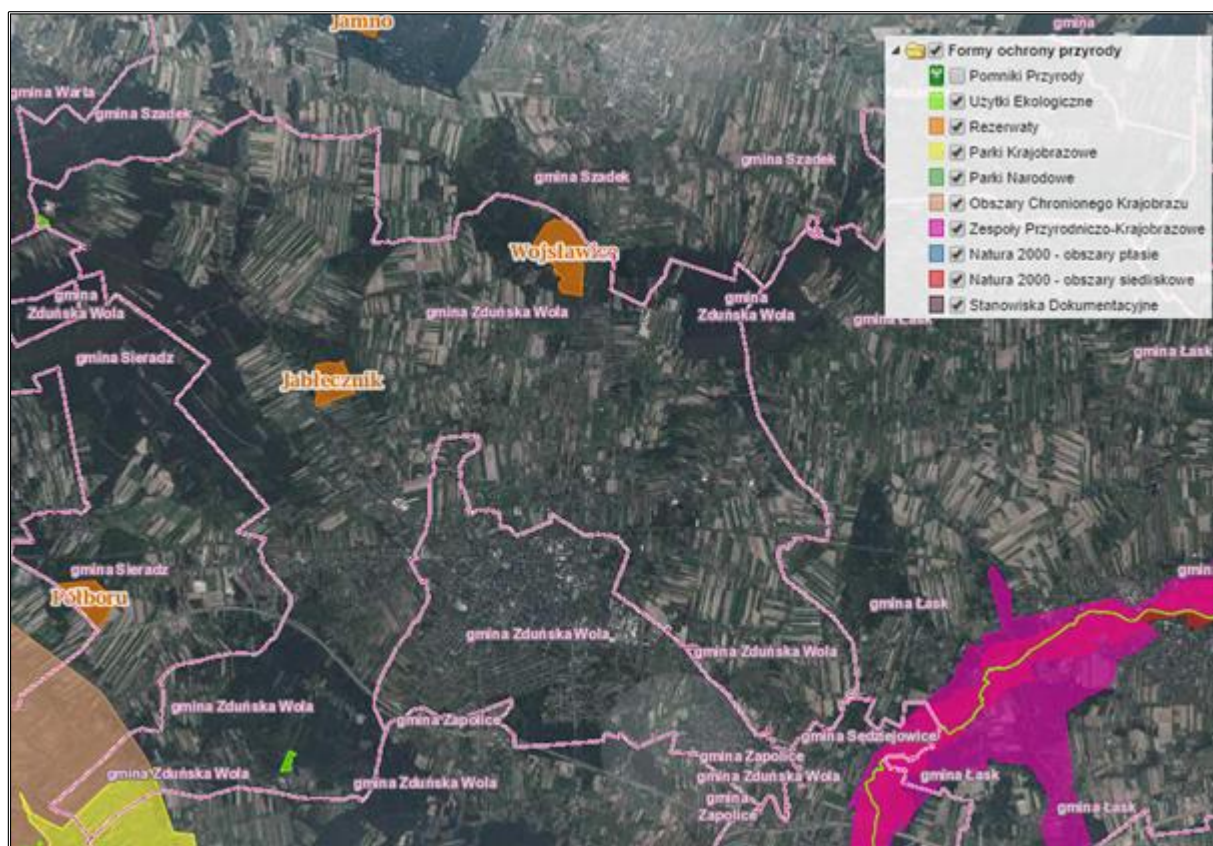
Obszar Gminy Zduńska Wola posiada liczne walory przyrodnicze, kulturowe oraz historyczne. Znajduje się tu wiele zabytków, począwszy od dworów, parków dworskich, kościołów, zabytkowych cmentarzy i kapliczek.

W granicach Gminy zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat Przyrody Jabłecznik,
- Rezerwat Przyrody Wojsławice,
- Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki,
- Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pomniki przyrody,
- Użytki ekologiczne.

Położenie obszarowych form ochrony przyrody przedstawiono na rysunku poniżej.

Rysunek 3. Formy ochrony przyrody w granicach Gminy Zduńska Wola

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Przez teren Gminy Zduńska Wola przebiegają 4 typy szlaków turystycznych zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 6. Szlaki przebiegające przez teren Gminy Zduńska Wola

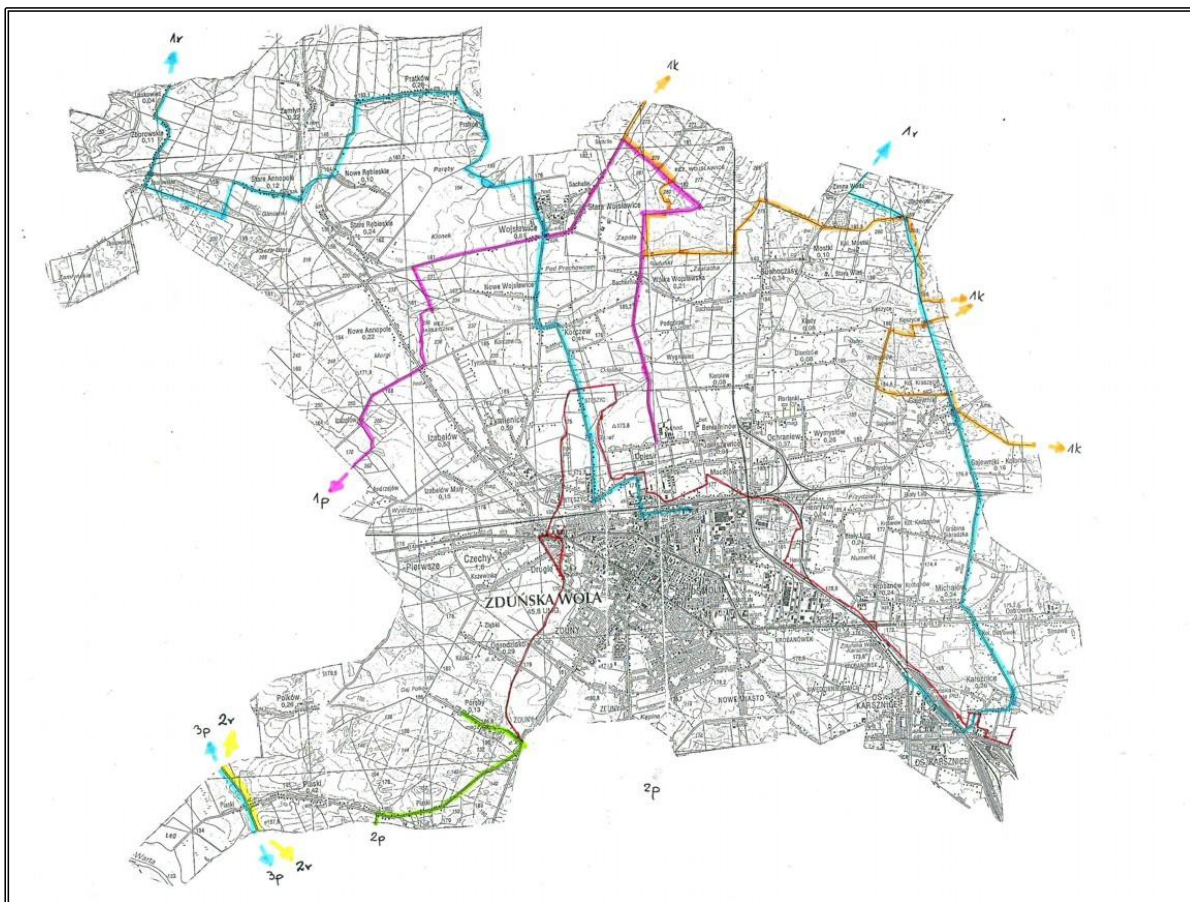
Nazwa	Kolor	Długość	Przebieg
Szlaki piesze			
„Szlak Uroczysk i Rezerwatów”	Czerwony	14 700 m	Andrzejów – Izabelów – Annopole Nowe – Rezerwat Jabłecznik – Wojsławice – Rezerwat Wojsławice – Wólka Wojsławska – Opiesin – do granic z Miastem Zduńska Wola
„Szlak wokół Zduńskiej Woli”	Zielony	2 900 m	Poręby – Piaski - Beleń
„Szlak Walk nad Wartą 1939 r.”	Niebieski	1 200 m	obejmuje wyłącznie teren położony we wsi Piaski (od granicy z Gminą Sieradz do granicy z Gminą Zapolice)
Szlaki rowerowe			
„Szlak w środku Polski”	Niebieski	31 390 m	Wieś Łaskowiec – Zborowskie – Annopole Stare – Rębieskie Nowe – Pratków – Wojsławice – Korczew – Miasto Zduńska Wola – Karsznice (ul. Kosynierów) – Karsznice (ul. Kościuszki) – Ostrówek – Michałów – Gajewniki – Gajewniki Kraszęcin – Mostki Zimna Woda
„Szlak Bursztynowy”	Żółty	1 500 m	obejmuje wyłącznie teren położony we wsi Piaski (od granicy z Gminą Sieradz do granicy z Gminą Zapolice)
Szlaki konne			
„Pętla zewnętrzna ŁSZK”	Pomarańczowy	15 675 m	Wojsławice – Rezerwat Wojsławice – Wólka Wojsławska – Suchoczasy – Mostki – Gajewniki – do granic z gminą Łask

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych na stronie internetowej Gminy <http://gminazdunskawola.pl/>

Szlaki turystyczne mają przyczynić się do podniesienia atrakcyjności turystycznej Gminy, kultywowania tradycji i dziedzictwa narodowego oraz nieustannego wzbogacania wiedzy. Poniższa mapa prezentuje układ szlaków na terenie Gminy.

Rysunek 4. Układ szlaków turystycznych na terenie Gminy Zduńska Wola

Źródło: <http://gminazdunskawola.pl/>

Środowisko kulturowe Gminy determinowane jest występowaniem na jego terenie zabytków architektury, założeń parkowych oraz wartości niematerialnych, do których zaliczyć można krajobraz oraz kulturę ludową. Warto podkreślić, że zachowane zasoby dziedzictwa kulturowego Gminy stanowią wartości podlegające ochronie prawnej i pozwalają tym samym na wyodrębnienie obszarów o istotnych walorach środowiska kulturowego. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej, a kształtowanie środowiska kulturowego wpływa na rozwój pozostałych dziedzin regionu, takich, jak: turystyka, rekreacja, rolnictwo czy osadnictwo.

Na terenie Gminy brak ośrodka kultury. Pomimo tego, społeczność lokalna zrzesza się w stowarzyszenia takie, jak Koła Gospodyń Wiejskich czy kluby sportowe.

Koła gospodyń

Koła Gospodyń Wiejskich znajdujące się na terenie Gminy Zduńska Wola działają ponad 130 lat. Zrzeszają one kobiety z terenu Gminy będące w różnym wieku, których celem jest podtrzymywanie i kultywowanie tradycji. Różnice wiekowe dają im także możliwość międzypokoleniowego dzielenia się doświadczeniami i umiejętnościami. Członkinie kół

czynnie biorą udział w programach związanych z tematyką kobiecą np. warsztatach z zakresu bukieciarstwa czy cateringu.

Kluby sportowe

Piłka nożna jest najpopularniejszą dyscypliną sportu uprawianą przez mieszkańców Gminy Zduńska Wola. Dowodem na to są wszelkiego rodzaju turnieje i rozgrywki organizowane na terenie Gminy. Na gminnych obiektach sportowych coraz częściej zauważyć można trenujące dzieci, młodzież jak i dorosłych. Dodatkowo, warto wspomnieć o tym, iż na terenie Gminy funkcjonują trzy kluby sportowe: Ludowy Zespół Sportowy Rębieskie, Towarzystwo Sportowe Janiszewice oraz MGUKS „Pogoń Zduńska Wola”.

- Ludowy Zespół Sportowy Rębieskie rozpoczął swoją działalność 24 czerwca 2003 r. Klub posiada kompleks sportowo-rekreacyjny składający się z boiska piłkarskiego (boisko główne), na którym rozgrywa mecze mistrzowskie i pucharowe, boiska treningowego oraz murowanego w pełni wyposażonego budynku szatniowego dla zawodników. Stowarzyszenie stawia na rozwój sportu i kultury wśród młodzieży i dorosłych, a także na integrację mieszkańców, którzy licznie uczestniczą w rozgrywkach jako widzowie.
- Towarzystwo Sportowe Janiszewice rozpoczęło swoją działalność 30 lipca 2003 r. Od tego roku klub systematycznie uczestniczył w rozgrywkach sieradzkiej B-klasy. Po zakończeniu sezonu 2011/2012 drużyna zawiesiła działalność. W 2013 r. po rocznej przerwie w rozgrywkach, drużyna z Janiszewic wraz z nowo wybranym zarządem powróciła, awansując na zakończenie sezonu 2014/2015 do sieradzkiej A-klasy.
- MGUKS „Pogoń Zduńska Wola „ rozpoczął swoją działalność 30 czerwca 2003 r., przy czym historia klubu sięga roku 1995, kiedy to młodzież z Wojsławic wspólnie z nauczycielem Zespołu Szkół Rolniczych Mirosławem zdecydowali zawiązać stowarzyszenie kultury fizycznej. Zespół nazwano wtedy Ekolog Wojsławice. Klub od tego czasu przechodził liczne transformacje. W 2005 roku drużyna z Wojsławic przeniosła się do Zduńskiej Woli. Walne zebranie członków podjęło decyzję o zmianie nazwy na Miejsko Gminny Klub Sportowy Pogoń-Ekolog Zduńska Wola. Pod koniec 2012 roku zmieniono nazwę klubu sportowego na: Miejsko-Gminny Uczniowski Klub Sportowy „Pogoń Zduńska Wola”.

Układy urbanistyczne i ruralistyczne

Na terenie Gminy Zduńska Wola nie występują jednostki osadnicze o wyróżniającym się układzie ruralistycznym. Dominująca większość wsi to typowe ulicówki lub rzędówki ze stale uzupełnianą zabudową plombową w lukach przy drodze. Jedynymi wyróżniającymi się wsiami spośród pozostałych są Wojsławice, Korcze i Karsznice, które są jednocześnie najstarszymi na terenie Gminy. Ich cechą charakterystyczną jest układ wielodrożnicy

związany z ich położeniem na rozwidleniu dróg. Występuje tam blokowy układ działek, który jest najbardziej sprzyjającym racjonalnej gospodarce rolnej.

Istotne dla zachowania historycznych układów wsi jest to, aby przy formułowaniu polityki przestrzennej dążyć do tworzenia zwartych zespołów zabudowy, mogących się poprawnie ukształtować i wyposażać w podstawowe urządzenia sieciowe infrastruktury technicznej.

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zduńska Wola do obszarów wymagających rewaloryzacji zaliczono park podworski w Karsznicach oraz zespół zieleni parkowej w Krobanowie. Celem działań rewaloryzacyjnych jest podniesienie jakości i estetyki obszarów cennych kulturowo.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Podstawą działań w obrębie prac przy obiektach zabytkowych na terenie gminy jest Gminna Ewidencja Zabytków. Szczegółowe informacje i wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków na terenie Gminy Zduńska Wola zostały przedstawione w rozdziale 5.4. niniejszego Programu.

Zabytki nieruchome z terenu Gminy Zduńska Wola zostały ujęte również w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rejestrze zabytków województwa łódzkiego prowadzonym przez Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytku przedstawiono w rozdziale 5.3 niniejszego Programu.

Zabytki nieruchome, niewpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków, ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Wykaz zabytków z wojewódzkiej ewidencji zabytków przedstawiono w załączniku nr 1 niniejszego Programu.

Zgodnie z wykazem muzeów i zabytków budowlanych, w których wymagane jest stosowanie systemu sygnalizacji pożarowej dostępnym na stronie internetowej Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów¹, na terenie Gminy nie znajdują się muzea i zabytki budowlane, wyznaczone przez Generalnego Konserwatora Zabytków w uzgodnieniu z Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, w których wymagane jest stosowanie systemu sygnalizacji pożarowej.

5.2.4. Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzony jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w

---

¹ <https://nimos.pl/baza-wiedzy/bezpieczenstwo-zbiorow-i-ludzi/ochrona-przeciwpozarowa/wykaz-muzeow-i-zabytkow-budowlanych-w-ktorych-wymagane-jest-stosowanie-systemu-sygnalizacji-pozarowej>

przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Do rejestru nie są wpisywane obiekty wpisane do inwentarza muzeum lub wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Zasoby muzealne i archiwalne chronione są na podstawie odrębnych przepisów.

Zabytkami ruchomymi na terenie Gminy Zduńska Wola są m.in. wyposażenia kościołów.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Na terenie Gminy Zduńska Wola istnieją liczne stanowiska archeologiczne. Najstarsze z nich pochodzące z mezolitu (środkowej epoki kamienia) i należą do nich obozowiska mezolityczne zlokalizowane w Zborowskich i Piaskach. O ciągłości osadniczej na tych terenach świadczą znaleziska z kolejnych epok tj. neolitu, epoki brązu, okresu halsztackiego i lateńskiego oraz okresu wpływów rzymskich. Częstymi są zabytki związane z kulturą łużycką, chronologicznie przynależącą do epoki brązu i okresu halsztackiego – głównie osady i cmentarzyska. Mniejszym nasyceniem osadniczym charakteryzuje się okres lateński, skąd znane są nieliczne osady oraz ślady osadnictwa i cmentarzysko kultury pomorskiej. Dla okresu wpływów rzymskich ilość stanowisk wzrasta. Częste są znaleziska związane z kulturą przeworską, obejmującą w tym okresie większość ziem polskich, do których należą punkty osadnicze, osady i cmentarzysko.

Najliczniejszymi na terenie Gminy Zduńska Wola są znaleziska archeologiczne datowane na czasy średniowieczne i nowożytnie. Wśród wyróżniających się znalezisk można zaliczyć przykłady budownictwa obronnego tj. dwór na kopcu w miejscowości Kłady, powstały najprawdopodobniej w wieku XVII lub na początku XVIII w. oraz dwór murowany w Wojsławicach datowany na XVI w.

Wykaz stanowisk archeologicznych zlokalizowanych na terenie Gminy Zduńska Wola przedstawiono w załączniku nr 2 niniejszego Programu.

Najistotniejszymi zagrożeniami dla stanowisk archeologicznych są przede wszystkim prace rolnicze oraz inwestycje budowlane. Wiąże się to z nieświadomością mieszkańców nt. istnienia i wartości znalezisk archeologicznych. Wiele z nich jest nieświadomie niszczone lub nie są one w ogóle zgłaszane. Zachowanie takie powoduje nieodwracalne uszczuplenie zasobów dziedzictwa archeologicznego.

Do najważniejszych zadań związanych z ochroną zabytków archeologicznych należy przeciwdziałanie niszczeniu stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych. Prowadzenie monitoringu stanu zachowania stanowisk archeologicznych, kontrolowanie podczas wydawania pozwoleń budowlanych, czy inwestycja nie będzie prowadzona w miejscu stanowiska archeologicznego bądź strefy archeologicznej ochrony konserwatorskiej

wyznaczonej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, popularyzacja zasad ochrony zabytków oraz znaczenia i atrakcyjności archeologicznego dziedzictwa kulturowego wśród społeczności lokalnej to przykłady działań, jakie należy wdrażać w celu ochrony zabytków archeologicznych. Gmina może włączyć się w ochronę m.in. poprzez edukację mieszkańców na temat wartości znalezisk archeologicznych i potrzeby ich zachowania, a także określając zasady ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie Gminy Zduńska Wola nie występują zabytki w zbiorach muzealnych.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest celem Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się m.in. w następujących dziedzinach: tradycje i przekazy ustne, w tym język, jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sztuki widowiskowe, zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne, wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata, umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

W rozumieniu Konwencji UNESCO „niematerialne dziedzictwo kulturowe” oznacza *praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności, jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową, które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności.*

Region sieradzki, do którego należy Gmina Zduńska Wola, posiada swoją własną kulturę ludową, w ramach której zaliczamy tradycyjny strój sieradzki, sztukę oraz folklor.

Sieradzki ludowy strój kobiecy wykazywał nieznaczne różnice w różnych miejscowościach regionu sieradzkiego. Strój ten różnił się też w zależności od pory roku, przede wszystkim rodzajem sukni i materiału. Jednak zawsze była to suknia bez rękawów, nakładana na koszulę z białego płótna lnianego, składająca się z dwóch zszytych ze sobą części: górnej sznurówki i dolnej – fałdowanej spódnicy. Przody sznurówki były ozdobione tzw. wodą, czyli wąskimi zakładeczkami, ręcznie przeszytymi kolorowymi nićmi. Na stanik lub wełniak nakładano marszczony, jednolity, zdobiony po bokach ręcznym haftem lub pasiasty fartuch, który wiązany był w pasie. Strój zimowy uzupełniony był dodatkowo głównie krótkim,

sięgającym do pasa kaftanem – z długimi, zwężanymi ku dołowi rękawami, czasem z tzw. ogonem, czyli z nieco dłuższym zaokrąglonym z tyłu dołem. Natomiast świąteczny strój uzupełniały liczne sznury koralików zawieszane na szyi, oraz chustki z długimi frędzlami noszone na głowach.

Męski strój ludowy w końcu XIX w. składał się z lnianej koszuli, niekiedy zakładanej z gorsem perkalowym w zakładki, spodni sukiennych granatowych, takiej samej kamizelki z mosiężnymi guzikami, spencera w drobne paseczki oraz sukmany siwej lub granatowej. Przepasywano je pasami wełnianymi w barwne paseczki. Jako nakrycie głów służyły rogatywki, czapki w kształcie ściętego stożka zwane luśniowymi, słomiane kapelusze, maciejówki i kaszkiety. Buty były czarne z wysokimi cholewami.

Region sieradzki charakteryzowały głównie wyroby garncarskie i ceramiczne, tkackie oraz również rzeźby z drewna. Wiele kobiet umiało własnoręcznie prząć i haftować, a także wykonywać ozdoby – czy to wycinanki, kwiaty z bibuły, czy pająki podwieszane u sufitu. Pracy często towarzyszyło śpiewanie pieśni, wykonywane głównie podczas wspólnego darcia pierza czy pasienia krów. Najwięcej ludowych pieśni śpiewano jednak podczas wesela i świąt związanych z doroczną obrzędowością, szczególnie w czasie Wielkanocy i Bożego Narodzenia.

Jedzenie było samodzielnie przygotowywane przez gospodynie z własnych produktów. Na śniadanie był: barszcz albo polewka (też polywka) z kartoflami, kasza jaglana ze słoninką lub chleb z masłem i twaróg, a do tego zwykle kawa z mlekiem, lub kawa zbożowa, własnoręcznie mielona z prażonego zboża i przyprawiona kupioną w sklepie cykorią. Na obiad często były podawane ziemniaki z kwaśnym mlekiem, cienkie kluski z żytniej mąki wałkowane lub „kulane w rynecach” ze słoninką czy placki z tartych ziemniaków nazywane plindzami oraz gotowana kapusta z którą podawano prażaki (też prażoki, prażuchy). Bardzo rzadko natomiast jadano mięso, które było podawane jedynie podczas wesel i innych świąt tj. m.in. Zielone Świątki, Wielkanoc czy na Boże Narodzenie.

Na uwagę zasługuje również grupa sieradzkich gwar ludowych, zaliczana jako najdalej wysunięty na północny zachód region gwarowy przynależący do małopolski. Jednak ze względu na centralne położenie ziemi sieradzkiej na pograniczu małopolsko-wielkopolsko-mazowieckim, gwary te posiadają wiele cech wspólnych z innymi gwarami i niekiedy przyjmują one charakter granicznych i przejściowych pomiędzy pozostałymi.

Rysunek 5. Sieradzka kapela ludowa w regionalnym stroju ludowym

Źródło: <https://muzeum-sieradz.com.pl/>

W regionie sieradzkim zachowało się wiele zwyczajów i obrzędów. Jedne są jeszcze żywe, inne pozostały w pamięci mieszkańców i zostały reaktywowane. Należy tu wymienić m.in.: chodzenie grup kolędniczych w wigilię Bożego Narodzenia i przebierańców w ostatnie dni karnawału, wywoziny młodych par na ciągnikach, w Kobierzycu, wywoziny młodych mężatek tzw. Cymber w Poniatowie k/ Goszczanowa, malowanie okien pannom w półpoście, straż przy grobie pańskim tzw. Turków w Burzeninie i Dobroniu, obchodzenie wsi z wózkiem dyngusowym w Monicach i Chojnem, obchodzenie wsi z gaikiem, Sobótki, Dożynki, a także wiele elementów obrzędowości weselnej oraz śpiewanie przy zmarłych.

Na terenie Gminy Zduńska Wola do dziedzictwa niematerialnego można zaliczyć organizowane wydarzenia kulturalne, w tym festyny i konkursy, których inicjatorem jest głównie Gmina, ale także stowarzyszenia działające na jej terenie. Gmina charakteryzuje się aktywną działalnością kobiet w ramach kół gospodyń wiejskich, poprzez które krzewione są miejscowe tradycje i obyczaje oraz mężczyźni w ramach Ochotniczych Straży Pożarnych. Do wydarzeń i imprez kulturalnych odbywających się w ostatnich latach na terenie Gminy, kształtujących kulturę regionu, można zaliczyć m.in.: obchody Orszaku Trzech Króli, obchody Międzynarodowego Dnia Kobiet, obchody VII Gminnego Dnia Katyńskiego, obchody

Powiatowo-Gminnego Dnia Strażaka Państwowej i Ochotniczej Straży Pożarnej, jubileusz 90-lecia istnienia OSP w Piaskach czy Dożynki.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zabytki w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku. Zgoda ta nie jest wymagana w przypadku włączenia karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego.

Wpis do wojewódzkiej ewidencji zabytków nie wywołuje skutków prawnych, ale rodzi pewne obowiązki informacyjne. Zgodnie z art. 28 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

1. uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
2. zagrożeniu dla zabytku, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
3. zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
4. zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

W przypadku zabytków nieruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków zastosowanie ma również art. 31 ust. 1a ww. ustawy, zgodnie z którym osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

1. Roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
2. Roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego

jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Wykaz zabytków ujętych w wojewódzkiej ewidencji przedstawiony został w załączniku nr 1 niniejszego Programu.

Zabytki w wojewódzkim rejestrze zabytków

Rejestr zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy oraz zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Do rejestru nie wpisuje się zabytku: wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, wpisanego do inwentarza muzeum, a także wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego.

Obiekty, zespoły oraz założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków są objęte rygorami prawnymi, które wynikają z obowiązujących przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie prace konserwatorskie, restauratorskie czy roboty budowlane, prowadzenie badań, zmiany przeznaczenia zabytków wpisanych do rejestru, itp. wymagają uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2018 poz. 1609)² precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych.

Rozporządzenie określa tryb wydawania pozwoleń na:

- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,

---

² zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2019 poz. 1721).

- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie prac restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- prowadzenie badań architektonicznych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- przemieszczenie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje,
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków,
- zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków lub sposobu korzystania z tego zabytku,
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru zabytków urządzeń technicznych, tablic reklamowych lub urządzeń reklamowych w rozumieniu art. 2 pkt 16b i 16c ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. 2020 poz. 293), oraz napisów;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania,
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

Rozporządzenie określa także dane i informacje, które powinny zawierać wnioski o wydanie ww. pozwoleń, dokumentacja dołączana do tych wniosków, niezbędna do ich rozpatrzenia, dane i informacje, które zawierają te pozwolenia oraz warunki, które mogą zostać w nich zastrzeżone, a także elementy, które zawiera dokumentacja prac konserwatorskich i prac restauratorskich prowadzonych przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz dokumentacja badań archeologicznych.

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych znajdujących się w wojewódzkim rejestrze zabytków z terenu Gminy Zduńska Wola przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 7. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie Gminy Zduńska Wola wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków

Obiekt	Nr rejestru zabytków woj. łódzkiego	Data wpisu	Miejscowość
Kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny	824/29/A	28.12.1967	Korczew
Dwór	868/88/A	28.12.1967	Wojśławice

Źródło: Rejestr zabytków nieruchomych woj. łódzkiego (podział na powiaty)
http://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_i_wojewodzka_ewidencja_zabytkow_z_podzialem_na_powiaty, 109 (dostęp: lipiec 2019)

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. oraz rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem³, ewidencja jest prowadzona w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gmin.

Gmina Zduńska Wola posiada Gminną Ewidencję Zabytków, przyjętą Zarządzeniem Nr 275/2012 Wójta Gminy Zduńska Wola z dnia 14 grudnia 2012 r., w postaci kart adresowych dla 13 zabytków:

1. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. KATARZYNY w zespole kościoła par. p.w. św. Katarzyny (1729, 1930, Korczew 1, działka nr 159/1)
2. OTOCZENIE KOŚCIOŁA w zespole kościoła par. p.w. św. Katarzyny (1729, Korczew 1, działka nr 159/1)
3. PLEBANIA przy kościele par. p.w. św. Katarzyny (XX wiek, Korczew 4a, działka nr 1507/4)
4. KAPLICA CMENTARNA w zespole cmentarza parafialnego (1857 r., Korczew, działka nr 161)
5. OTOCZENIE CMENTARZA w zespole cmentarza parafialnego (XVIII w. Korczew, działka nr 161)
6. DWÓR w zespole pałacowo – parkowym (I połowa XIX w. – 1780 r., Wojśławice, działka nr 367/12, obręb geodezyjny nr 25)
7. PAŁAC w zespole pałacowo – parkowym (I połowa XX w., Wojśławice, działka nr 367/12, obręb geodezyjny nr 25)

³ zmienione Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 poz. 1886)

8. RELIKT DWORU OBRONNEGO WĘŻYKÓW w zespole pałacowo – parkowym (XVI w., Wojślawice, działka nr 369/2, obręb geodezyjny nr 25)
9. PARK w zespole pałacowo – parkowym (II poł. XIX w., Wojślawice, działka nr 369/2, obręb geodezyjny nr 25)
10. DWÓR w zespole dworsko – parkowym (przełom XIX i XX w., Karsznice, działka nr 261/12, obręb geodezyjny nr 9)
11. PARK w zespole dworsko – parkowym (przełom XIX i XX w., Karsznice, działka nr 261/12, nr 100/1, obręb geodezyjny nr 9)
12. SCHRON BOJOWY (II wojna światowa, Andrzejów, działka nr 42/1, obręb geodezyjny nr 7)
13. SCHRONY BOJOWE (II wojna światowa, Piaski, działka nr 728, obręb geodezyjny nr 17)

Należy jednak zauważyć, iż w związku z upływem czasu od sporządzenia Gminnej Ewidencji Zabytków, konieczna jest jej weryfikacja i aktualizacja.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Karta adresowa zabytku nieruchomego zawiera następujące rubryki:

- 1) nazwa;
- 2) czas powstania;
- 3) miejscowość;
- 4) adres;
- 5) przynależność administracyjna;
- 6) formy ochrony;
- 7) fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym;
- 8) historia, opis i wartości;
- 9) stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji;
- 10) wykonanie karty;
- 11) zatwierdzenie karty.

Głównym celem prowadzenia ewidencji zabytków jest zebranie i opracowanie najistotniejszych informacji o obiektach zabytkowych niezbędnych do prowadzenia planowej polityki konserwatorskiej w zakresie:

- wpisów do rejestru zabytków;
- współpracy konserwatora przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- prac remontowo – budowlanych;
- dofinansowania prac konserwatorskich;
- przygotowywaniu szczegółowej dokumentacji obiektów dziedzictwa kulturowego.

Wzór karty adresowej zabytku nieruchomego określa załącznik nr 6 do ww. rozporządzenia⁴.

Wzór   karty   przedstawiono   także   poniżej.

---

⁴ Załącznik nr 6 do rozporządzenia otrzymał brzmienie określone w załączniku nr 4 do Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. 2019 poz. 1886)

GEZ	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		3. Miejscowość
1. Nazwa	2. Czas powstania		4. Adres
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym			
		województwo	
			powiat
			gmina
			6. Formy ochrony

8. Historia, opis i wartości

9. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji

10. Wykonanie karty (autor, data i podpis)

11. Zatwierdzenie karty (podpis
wojewódzkiego konserwatora zabytków)*

*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru
zabytków i niewłączonych do wojewódzkiej
ewidencji zabytków

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy

Wszystkie zabytki zachowane na terenie Gminy Zduńska Wola, szczególnie obiekty sakralne i kultu religijnego są świadectwem dawnej historii tego regionu i wszystkie są bardzo ważne, wzajemnie się uzupełniając. Jednak obiektami o największym znaczeniu zlokalizowanymi na terenie Gminy są:

- Kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny w Korczewie;
- Relikt Dworu Obronnego Wężyków w zespole pałacowo-parkowym w Wojśławicach;
- Pałac w zespole pałacowo-parkowym w Wojśławicach.

W herbie Gminy widniejąca podkowa z krzyżem w polu błękitnym odwołuje się do herbu rodowego dawnych właścicieli ziemskich, rodziny Siemiątkowskich herbu Jastrzębiec, którzy władali w Wojśławicach od II połowy XIX w. do 1945 r., stąd szczególne znaczenie ww. obiektów dla zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Zduńska Wola.

Poniżej przedstawiono obiekty zabytkowe charakteryzujące się najwyższym znaczeniem dla Gminy Zduńska Wola.

Kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny w Korczewie

Kościół znajduje się na działce Nr 159/1 w miejscowości Korczew. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków pod nr 824/29/A decyzją z dnia 28 grudnia 1967 r.

Jest to jedyny zabytkowy kościół na terenie Gminy o znaczeniu historycznym.

Powstał w 1729 r. dzięki z fundacji ks. Grzegorza Ptaszkowskiego, w 1857 r. był restaurowany, a w 1930 r. został znacząco rozbudowany. Jest to kościół drewniany, jednonawowy, z węższym i niższym prezbiterium, zamkniętym wielobocznie. Przy prezbiterium od strony północnej znajduje zakrystia, przy nawie od południowej - kruchta. Obiekt posiada wieżyczkę z sygnaturką.

W ostatnich latach prowadzone były prace remontowe obiektu, w związku z czym stan zachowania zabytku ocenianych jest jako bardzo dobry. Ponadto planowane są kolejne prace konserwatorskie przy ołtarzach w kościele parafialnym.

Rysunek 6. Kościół parafialny pw. Św. Katarzyny – widok od strony południowo-zachodniej

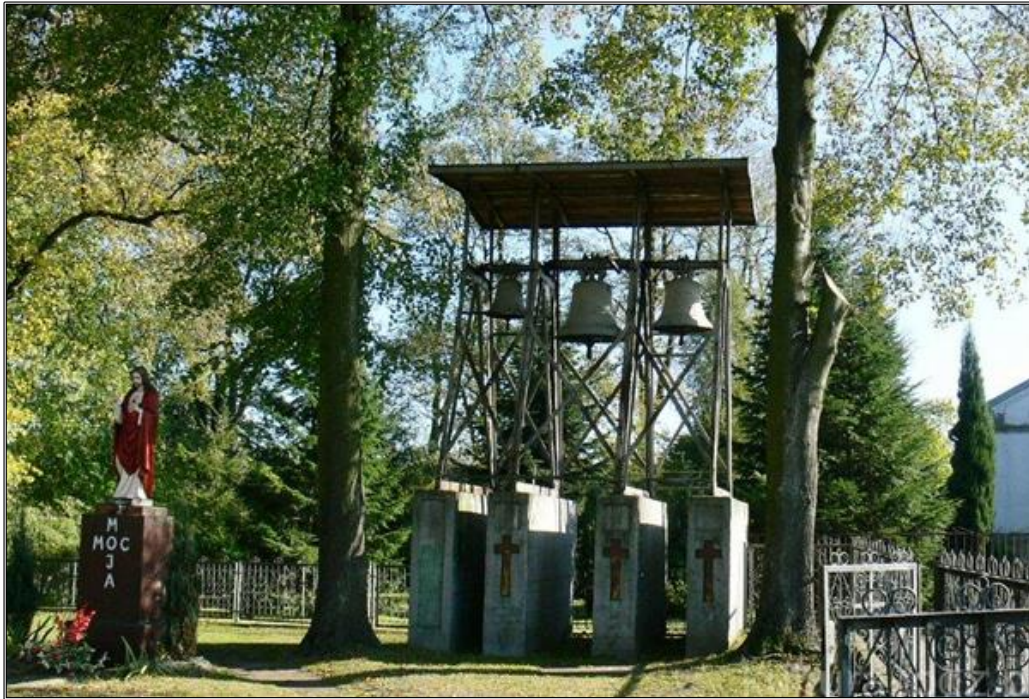
Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Obecnie wartość zabytkową posiada wyposażenie kościoła, w tym:

- Ołtarze boczne z XVIII, które zostały sprowadzone prawdopodobnie z okolic Olsztyna w 1947 roku;
- Tabernakulum z pierwszej połowy XVIII wieku (znajdujące się w ołtarzu bocznym);
- Posrebrzany pacyfikał z końca XVIII wieku z relikwiami św. Andrzeja Boboli;
- Obraz „Madonny z Dzieciątkiem”, namalowany w 1881 roku przez Arkadiusza Jasińskiego (znajdujący się w ołtarzu głównym).

W otoczeniu kościoła znajduje się m.in. zabytkowa dzwonnica oraz figurka Jezusa.

Rysunek 7. Dzwonnica oraz figurka Jezusa w zespole kościoła par. pw. św. Katarzyny

Źródło: <http://www.kultura.lodz.pl>

Na terenie przykościelnym znajduje się także zabytkowa kaplica cmentarna św. Józefa z 1857 r. Znajdują się tam również stare drzewa, które pełnią rolę pomników przyrody.

Rysunek 8. Kaplica cmentarna św. Józefa z 1857 r.

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Relikt Dworu Obronnego Wężyków w zespole pałacowo-parkowym w Wojsławicach

Relikt położony jest na działce 369/2, w obrębie geodezyjnym nr 25, w Wojsławicach. Prawdopodobnie założenie obronne zbudował w XVI w. jeden z przedstawicieli rodu Wężyków. Ruiny renesansowej budowli obronno-mieszkalnej znajdują się na wyspie na środku stawu.

Rysunek 9. Relikt Dworu Obronnego Wężyków w zespole pałacowo-parkowym w Wojsławicach

Źródło: Gminna Ewidencja Zabytków

Obecnie relikt dworu pełni funkcje rekreacyjną – łowisko dla wędkarzy.

Pałac w zespole pałacowo-parkowym w Wojsławicach

Pałac znajduje się na terenie parku dworskiego. Obiekt został wpisany do rejestru zabytków (Nr 868/88/A) decyzją z dnia 28 grudnia 1967 r.

Eklektyczny pałac został zbudowany około 1900 r. przez rodzinę Siemiątkowskich, ostatnich dziedziców majątku. Jest to piętrowa budowla wzniesiona na planie prostokąta, nakryta czterospadowym, blaszanym obecnie dachem. W elewacji frontowej znajdują się dwa ryzality.

Do prawego boku dostawiono niewielką parterową dobudówkę.

Od 1945 roku w pałacu mieści się m.in. Zespół Szkół Rolniczych i gimnazjum publiczne.

W 1976 r. w piwnicach powstała Izba Pamięci prezentująca życie i pracę na dawnej wsi sieradzkiej. Obecna nazwa instytucji to Szkolna Izba Regionalna. Ekspozowane są tu zbiory etnograficzne, obrazujące życie i pracę ludzką na dawnej wsi sieradzkiej. Odtworzony jest stary warsztat szewski, stelmarski, tkacki i kuźnia. W ostatnich latach budynek przeprowadzono remont elewacji.

Rysunek 10. Pałac w zespole pałacowo-parkowym w Wojsławicach

Źródło: <https://zabytek.pl/>

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego – analiza szans i zagrożeń

Zachowane obiekty zabytkowe na terenie Gminy Zduńska Wola są zróżnicowane pod względem architektonicznym, a także pod względem sposobu użytkowania i stanu zachowania. Analiza stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony na terenie Gminy doprowadziła do rozpoznania następujących czynników determinujących jej dalszy rozwój.

W tabeli poniżej zestawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia. Zdiagnozowane mocne strony oraz szanse, dają możliwość dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu z uwzględnieniem wartości historycznych i kulturowych tego obszaru. Należy jednak zwrócić uwagę na występujące nadal słabe strony w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a także na potencjalne zagrożenia, które mogą powodować negatywne skutki dla ochrony obiektów i obszarów zabytkowych zlokalizowanych w granicach Gminy Zduńska Wola.

Tabela 8. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy

Mocne strony	Słabe strony
- zachowane obiekty architektury sakralnej i kultu religijnego, - wykorzystanie obiektów zabytkowych do rozwoju atrakcji rekreacyjnych i turystycznych, - bogate dziedzictwo niematerialne, - zachowanie oraz pielęgnowanie tradycji i kultury sieradzkiej przez nowe pokolenia, - promocja historii i dziedzictwa kulturowego na stronie internetowej Gminy, - uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w gminnych dokumentach strategicznych i planistycznych, - podjęmowane przez władze gminy działania na rzecz poprawy walorów środowiska kulturowego Gminy,	- niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów, - zły stan bezpośredniego otoczenia niektórych obiektów zabytkowych, - konkurencja turystyczna ze strony gmin sąsiedzkich, - trudności w pozyskaniu środków zewnętrznych, głównie przez prywatnych właścicieli.
Szanse	Zagrożenia
- rosnąca świadomość mieszkańców nt. znaczenia krajobrazu kulturowego i obiektów zabytkowych, jako produktu turystycznego, - możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł, - wzrost roli mediów w popularyzowaniu tematów historycznych oraz tematów dotyczących zabytków i ich ochrony, - możliwość rewaloryzacji znaczącej części obiektów zabytkowych z wykorzystaniem środków krajowych i dotacji unijnych.	- ryzyko wystąpienia negatywnych zdarzeń losowych mogących uszkodzić lub zniszczyć obiekty zabytkowe, - brak możliwości podjęcia prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach stanowiących dziedzictwo kulturalne będących własnością prywatną, - degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzenie elementów nowej zabudowy nienawiązujących do historycznego charakteru gminy.

Źródło: Opracowanie własne

7. Założenia programowe

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

Po przeprowadzeniu analizy, określono priorytety realizacji Programu opieki nad zabytkami Gminy Zduńska Wola na lata 2020-2023. Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego

i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców Gminy i turystów.

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujące priorytety:

Priorytet I. Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego;

Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego;

Priorytet III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wytyczono poszczególne zadania do realizacji.

Tabela 9. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę – priorytet I

PRIORYTET I. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ELEMENT ROZWOJU SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	• Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na działania z zakresu ochrony zabytków
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne	• Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy obiektach zabytkowych

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę – priorytet II

PRIORYTET II. OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	
Kierunki działań	Zadania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	• Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) • Wdrażanie zapisów gminnych/ lokalnych programów rewitalizacji w realizacji zagospodarowania przestrzennego (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego)

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę – priorytet III

PRIORYTET III. BADANIE I DOKUMENTACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ PROMOCJA I EDUKACJA SŁUŻĄCA BUDOWANIU TOŻSAMOŚCI	
Kierunki działań	Zadania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym	• Udostępnienie informacji o zabytkach i promocja na stronie internetowej gminy
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	• Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych na terenie gminy
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	• Weryfikacja obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem zgodności ze stanem faktycznym • Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków⁵

Źródło: Opracowanie własne

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zadania określone w niniejszym Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych** – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością Gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- instrumentów finansowych** – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
- instrumentów koordynacji** – obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumentów społecznych** – obejmujących m.in. działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- instrumentów kontrolnych** – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

⁵ Gmina ma w planach wyłączenie z Gminnej Ewidencji Zabytków obiektu – Dwór w zespole dworsko-parkowym w Karsznicach działka nr 261/12, obręb geodezyjny nr 9.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przedstawiony Radzie Gminy Zduńska Wola, w celu przyjęcia go uchwałą (zgodnie z pkt 3 art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Program opracowywany jest na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Wójt Gminy jest odpowiedzialny za sporządzanie co dwa lata sprawozdań z realizacji zadań Programu i przedstawienie ich Radzie Gminy.

Głównym odbiorcą niniejszego programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców Gminy. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad nimi oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

W poniższej tabeli przedstawiono przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu.

Tabela 12. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu

Nazwa priorytetu	Wskaźniki
<u>PRIORYTET I</u> Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego	Poziom wydatków budżetu Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
<u>PRIORYTET II</u> Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które zostały sporządzone przez Gminę Zduńska Wola;
<u>PRIORYTET III</u> Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	- Liczba zrealizowanych konkursów wystaw, działań edukacyjnych na terenie Gminy; - Liczba zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków; - Liczba zabytków wyłączona z gminnej ewidencji zabytków.

Źródło: Opracowanie własne

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Art. 71 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, iż *w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich,*

restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Zgodnie z art. 73 ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się

o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Poniżej przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach zabytkowych. Zasadne jest sprawdzenie możliwości ubiegania się o wsparcie w instytucjach każdorazowo przed złożeniem wniosku o dotację.

Istnieje możliwość finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami z następujących źródeł:

- Rady Gminy (budżet Gminy);
- Rady Powiatu (budżet powiatu);
- Sejmiku Województwa (budżet województwa);
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda);

- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) oraz innych ministrów;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi (m.in. konkursu na dotacje z dziedziny Ochrona Przyrody i Krajobrazu pn. „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego – program rewaloryzacji zabytkowych parków”);
- Środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych (m.in. PROW na lata 2014-2020, RPO na lata 2014-2020);
- Funduszu Kościelnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki).

11. Załączniki

Załącznik 1. Wykaz obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków z terenu Gminy Zduńska Wola

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Zduńska Wola

Załącznik 1. Wykaz obiektów znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków z terenu Gminy Zduńska Wola

L.p.	Miejscowość	Nr	Obiekt	Datowanie
1	Andrzejów		Zespół bunkrów i umocnień polskich z okresu II wojny światowej	1939 r.
2	Karsznice		Park Dworski	XIX/XX w.
3	Karsznice		Dwór	XIX/XX w.
4	Korczew		Cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia w zespole kościoła parafialnego	XVIII w.
5	Korczew	1 ⁶	Kościół parafialny p.w. Św. Katarzyny	ok. 1729 r. restaur. 1857 r. rozbud. 1930 r.
6	Korczew	1	Otoczenie kościoła w zespole kościoła par. p.w. św. Katarzyny ⁷	ok. 1729 r.
7	Korczew	4a ⁸	Plebania w zespole kościoła parafialnego	ok. 1900 r.
8	Korczew		Kaplica cmentarna	1857 r.
9	Wojśławice		Relikt dworu obronnego na wyspie	XVI w.
10	Wojśławice	111	Pozostałość zespołu folwarcznego ⁹	XIX/XX w.
11	Wojśławice		Dwór	1 poł. XIX w. – 1780 r.
12	Wojśławice		Pałac	ok. 1900 r.
13	Wojśławice		Park dworski	XIX w.

Źródło: Wojewódzka ewidencja zabytków woj. łódzkiego (podział na powiaty) http://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_i_wojewodzka_ewidencja_zabytkow_z_podzialem_na_powiaty, 109 (dostęp: lipiec 2019) oraz Gminna Ewidencja Zabytków

⁶ Zgodnie z Gminną Ewidencją Zabytków, obiekt położony jest pod adresem Korczew 1, w wojewódzkiej ewidencji dostępnej na stronie WUOZ w Łodzi widnieje adres Korczew 5 (dostęp: lipiec 2019)

⁷ W wojewódzkiej ewidencji zabytków wskazano cmentarz parafialny, przy czym zgodnie z GEZ jest to Otoczenie kościoła w zespole kościoła par. p.w. św. Katarzyny, cmentarz wykazany jest w wierszu 4

⁸ Adres zgodny z Gminną Ewidencją Zabytków

⁹ Obiekt nieuwjęty w Gminnej Ewidencji Zabytków

Załącznik 2. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie Gminy Zduńska Wola¹⁰

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
Andrzejów	10 na 69-46	Punkt osadniczy	Neolit	k. pucharów lejkowatych
Andrzejów	11 na 69-46	Obozowisko	Neolit	k. pucharów lejkowatych
		Ślad osadniczy	Okres rzymski	k. przeworska
		Osada	Nowożytność	k. polska
Annopole Nowe	3 na 69-46	Osada	Nowożytność	k. polska
Annopole Nowe	4 na 69-46	Ślad osadnictwa	Okres lateński	k. pomorska
Annopole Nowe	7 na 69-46	Ślad osadnictwa	Pradzieje	k. nieokreślona
Annopole Nowe	9 na 69-46	Osada	Nowożytność	k. polska
Annopole Stare	7 na 68-46	Punkt osadniczy	Epoka brązu	k. łużycka
			XVI – XVIII w.	k. polska
Annopole Stare	8 na 68-46	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze	k. polska
		Punkt osadniczy	XVI - XVIII w.	k. polska
Annopole Stare	9 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Annopole Stare	11 na 68-46	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Biały Ług	7 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Biały Ług	8 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Czechy	44 na 70-46	Osada	XI – XIII w.	k. prapolska
		Osada	Nowożytność	k. polska
Czechy	50 na 70-46	Osada	Nowożytność	k. polska
Czechy	51 na 70-46	Osada	Nowożytność	k. polska

¹⁰ W wojewódzkiej ewidencji zabytków wskazano także na zabytki archeologiczne dla lokalizacji: Nowe Miasto, Osmolin oraz Zduny, przy czym ze względu na to, że leżą one poza granicami Gminy Zduńska Wola, zostały pominięte w przytoczonym wykazie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
Gajewniki	4 na 69-47	Osada	XVI – XVIII w.	k. polska
Gajewniki	10 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Gajewniki	11 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Gajewniki	23 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Gajewniki	27 na 69-47	Osada	XVI – XVIII w.	k. polska
Gajewniki	28 na 69-47	Osada	XVI – XVIII w.	k. polska
Gajewniki	31 na 69-47	Osada	XVI – XVIII w.	k. polska
Grabina	9 na 70-47	Ślad osadnictwa	Wczesna epoka brązu	k. nieokreślona
Izabelów	1 na 69-46	Cmentarzysko	Okres lateński	k. pomorska
		Osada	VII – IX w.	k. prapolska
Izabelów	2 na 69-46	Osada	Okres halsztacko-lateński	k. pomorska
Izabelów	8 na 69-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
Janiszewice	16 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Janiszewice	17 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Janiszewice	18 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Janiszewice	22 na 69-47	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	k. polska
Karsznice	1 na 70-47	Osada	Późne średniowiecze	k. polska
Karsznice	11 na 70-47	Osada	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Karsznice	20 na 70-47	Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Karsznice	21 na 70-47	Osada	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Karsznice	22 na 70-47	Osada	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Karsznice	23 na 70-47	Osada	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Karsznice	24 na 70-47	Osada	Nowożytność	k. polska
Karsznice	25 na 70-47	Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
Karsznice	26 na 70-47	Osada	Chronologia nieokreślona	k. nieokreślona
Karsznice	32 na 70-47	Osada	Nowożytność	k. polska
Karsznice	53 na 70-47	Osada	Neolit	k. pucharów lejkowatych
Karsznice	31 na 70-47	Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Karsznice	12 na 70-47	Ślad osadnictwa	Neolit	k. pucharów lejkowatych
Korczew	6 na 69-46	Punkt osadniczy	Nowożytność	k. polska
Krobanów	8 na 70-47	Skarb monet	XV w.	k. polska
Krobanów	48 na 70-47	Osada	Średniowiecze	k. polska
Krobanów	49 na 70-47	Osada	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Krobanów	50 na 70-47	Osada	Wczesne średniowiecze	k. prapolska
Krobanów	51 na 70-47	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Ślad osadnictwa	Średniowiecze	k. polska
		Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Krobanów	52 na 70-47	Ślad osadnictwa	Neolit	k. pucharów lejkowatych
Nowe Rębieskie Kolonia	13 na 68-46	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Nowe Rębieskie Kolonia	14 na 68-46	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Nowe Rębieskie Kolonia	15 na 68-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Cmentarzysko	Epoka brązu	k. łużycka
		Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Nowe Rębieskie Kolonia	16 na 68-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Ślad osadnictwa	Wczesna epoka lateńska	k. pomorska
		Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Nowe Rębieskie Kolonia	17 na 68-46	Ślad osadnictwa	Późny neolit	k. ceramiki sznurowej

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
Nowe Rębieskie Kolonia	18 na 68-46	Ślad osadnictwa	Pradzieje	k. nieokreślona
		Punkt osadniczy	XVII-XVIII w.	k. polska
Nowe Rębieskie Kolonia	19 na 68-46	Ślad osadniczy	Okres rzymski	k. przeworska
Nowe Rębieskie Kolonia	25 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Ochraniew	29 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Ochraniew	32 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Ochraniew	33 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Ogrodzisko	42 na 70-46	Osada	Nowożytność	k. polska
Ogrodzisko	45 na 70-46	Ślad osadniczy	Neolit	k. ceramiki grzebykowo-dołkowej
Opiesin	19 na 69-47	Ślad osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Opiesin	20 na 69-47	Ślad osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Piaski	15 na 70-46	Obozowisko	Mezolit	k. nieokreślona
		Cmentarzysko	Okres halsztacki	k. łużycka
		Ślad osadnictwa	Okres rzymski	k. przeworska
Piaski	20 na 70-46	Ślad osadnictwa	Mezolit	k. nieokreślona
		Cmentarzysko	Epoka brązu	k. łużycka
		Cmentarzysko	Okres rzymski	k. przeworska
Piaski	16 na 70-46	Osada	Nowożytność	k. polska
Piaski	17 na 70-46	Ślad osadnictwa	Okres rzymski	k. przeworska
Piaski	18 na 70-46	Osada	XII – XIII w.	k. prapolska
		Osada	Nowożytność	k. polska
Piaski	19 na 70-46	Ślad osadnictwa	Mezolit	k. nieokreślona
		Cmentarzysko	Okres halsztacki	k. łużycka
Piaski	21 na 70-46	Osada	XI – XIII w.	k. prapolska

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
Piaski	31 na 70-46	Osada	Okres lateński	k. pomorska
Piaski	35 na 70-46	Ślad osadnictwa	Epoka brązu	k. łużycka
Polków	29 na 70-46	Osada	XVI – XVII w.	k. polska
Polków	32 na 70-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Osada	XVI – XVIII w.	k. polska
Polków	33 na 70-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
Polków	34 na 70-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Osada	Nowożytność	k. polska
Polków	37 na 70-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
Pratków	22 na 68-46	Punkt osadniczy	Okres rzymski	k. przeworska
		Ślad osadnictwa	XVI – XVII w.	k. polska
Pratków	28 na 68-46	Ślad osadnictwa	Chronologia nieokreślona	k. łużycka
		Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Pratków	29 na 68-46	Ślad osadnictwa	Późny neolit	k. nieokreślona
		Ślad osadnictwa	Epoka brązu	k. łużycka
		Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	57 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	58 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	62 na 68-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Ślad osadnictwa	Średniowiecze	k. polska
		Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	63 na 68-46	Punkt osadniczy	Średniowiecze	k. polska
Pratków	64 na 68-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
		Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	65 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	66 na 68-46	Osada	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	67 na 68-46	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Pratków	68 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Pratków	69 na 68-46	Ślad osadnictwa	Neolit	k. nieokreślona
		Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Stare Rębieskie	74 na 68-46	Cmentarzysko	Okres halszacki	k. łużycka
Stare Rębieskie	26 na 68-46	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Stare Rębieskie	27 na 68-46	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Suchoczasy	1 na 69-47	Ślad osadnictwa	Neolit	k. nieokreślona
Suchoczasy	12 na 69-47	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	k. polska
Suchoczasy	13 na 69-47	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	k. polska
Suchoczasy	21 na 69-47	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	k. polska
Tymienice	5 na 69-46	Punkt osadniczy	Okres halszacki	k. łużycka
Wojślawice	41 na 68-46	Dwór obronny „zameczek”	XVI – XVIII w.	k. polska
Wólka Wojślawska	14 na 69-47	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	k. polska
Wólka Wojślawska	15 na 69-47	Ślad osadnictwa	XVI – XVIII w.	k. polska
Wólka Wojślawska	34 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Wymysłów	24 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Wymysłów	25 na 69-47	Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Wymysłów	26 na 69-47	Osada	XVI – XVIII w.	k. polska
Wymysłów	30 na 69-47	Osada	XVI – XVIII w.	k. polska

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZDUŃSKA WOLA NA LATA 2020-2023

Miejscowość	Nr stanowiska	Funkcja	Chronologia	Kultura
Zamłynie	42 na 68-46	Cmentarzysko	Koniec epoki brązu	k. łużycka
		Osada	Nowożytność	k. polska
Zamłynie	43 na 68-46	Cmentarzysko	Epoka brązu	k. łużycka
Zamłynie	44 na 68-46	Osada	XV – XVII w.	k. polska
Zamłynie	45 na 68-46	Ślad osadniczy	Epoka brązu	k. łużycka
Zamłynie	10 na 68-46	Ślad osadnictwa	Neolit	k. nieokreślona
		Punkt osadniczy	XVI – XVIII w.	k. polska
Zamłynie	20 na 68-46	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia	k. nieokreślona
		Osada	Późny okres rzymski	k. przeworska
		Punkt osadniczy	Nowożytność	k. polska
Zamłynie	21 na 68-46	Osada	Okres rzymski	k. przeworska
		Ślad osadnictwa	Nowożytność	k. polska
Zamłynie	23 na 68-46	Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Zamłynie	24 na 68-46	Ślad osadnictwa	Średniowiecze	k. polska
		Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska
Zborowskie	9 na 68-45	Obozowisko	Mezolit	k. nieokreślona
Zborowskie	10 na 68-45	Obozowisko	Mezolit	k. nieokreślona
Zborowskie	11 na 68-45	Obozowisko	Mezolit	k. nieokreślona
Zborowskie	12 na 68-46	Punkt osadniczy	Średniowiecze	k. polska
		Punkt osadniczy	XVII – XVIII w.	k. polska

Źródło: Wojewódzka ewidencja stanowisk archeologicznych, Dane Urzędu Gminy Zduńska Wola

Spis tabel i rysunków

Tabela 1. Działania w ramach Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2016 - 2019	16
Tabela 2. Struktura celów zawartych w Strategii Rozwoju Powiatu Zduńskowolskiego na lata 2007 - 2020	17
Tabela 3. Cele strategiczne Gminy Zduńska Wola na lata 2013 - 2020	18
Tabela 4. Cele szczegółowe oraz kierunki działań Programu Rewitalizacji Gminy Zduńska Wola na lata 2017 - 2023	20
Tabela 5. Zarys historyczny niektórych sołectw i miejscowości Gminy Zduńska Wola	23
Tabela 6. Szlaki przebiegające przez teren Gminy Zduńska Wola	28
Tabela 7. Wykaz zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie Gminy Zduńska Wola wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków	39
Tabela 8. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy	49
Tabela 9. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę – priorytet I	50
Tabela 10. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę – priorytet II	50
Tabela 11. Kierunki działań oraz zadania przyjęte przez Gminę – priorytet III	51
Tabela 12. Kryteria prowadzenia oceny realizacji Programu	52
 Rysunek 1. Położenie Gminy Zduńska Wola na tle powiatu zduńskowolskiego i województwa łódzkiego	22
Rysunek 2. Herb oraz flaga Gminy Zduńska Wola	26
Rysunek 3. Formy ochrony przyrody w granicach Gminy Zduńska Wola	27
Rysunek 4. Układ szlaków turystycznych na terenie Gminy Zduńska Wola	29
Rysunek 5. Kościół parafialny pw. Św. Katarzyny – widok od strony południowo-zachodniej	45
Rysunek 6. Dzwonnica oraz figurka Jezusa w zespole kościoła par. pw. św. Katarzyny	46
Rysunek 7. Kaplica cmentarna św. Józefa z 1857 r.	46
Rysunek 8. Relikt Dworu Obronnego Wężyków w zespole pałacowo-parkowym w Wojśławicach	47
Rysunek 9. Pałac w zespole pałacowo-parkowym w Wojśławicach	48